

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΑ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1992

ΑΡΙΘ. 3

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη του πάπα Ρώμης Λέοντος. — Μητροπ. Πατρών Νικοδήμου, Μηνύματα Τριφιδίου. — Μητρ. Γόρτυνος Θεοφίλου, 'Από τὰ ἀπομνημονεύματα ἑνὸς πνευματικοῦ. — Φς, Τὸ βιβλίον. — 'Αλεξάνδρ. Μ. Σταυροπούλου, Μαθήματα 'Αρχιτεκτονικῆς. — 'Επισκόπου 'Αρχελώου Εὐθυμίου, Προγράμματα ἐκκλησ. ραδιοσταθμῶν. — Μητροπ. Σύρου Φιλαρέτου (†), Εἰσήγησις περὶ τῆς ψήφου τῶν Κληρικῶν. — 'Αρχιμ. 'Ιεροθέου Βλάχου, Τὸ «Σύμβολο τῆς Πίστεως». — 'Ηλία Ι. Πατσαθοῦ, Σύζευξις θεωρίας καὶ πράξεως εἰς τὴν Π.Θ.Ε. — Μιχ. Γ. Τρίτου, Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης. — 'Επίκκιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

'Αθήναι, 'Ιασιῶ 1 — Τηλέφ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογραφείου: 'Ιωάννης
Μιχαήλ, 'Αριστοτέλους 179,
112 51 'Αθήναι.

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ ΛΕΟΝΤΟΣ

Τὴν 18η Φεβρουαρίου ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴ μνήμη τοῦ πάπα Ρώμης Λέοντος Α' τοῦ μεγάλου († 461), ποὺ σὴν Δύση εορτάζεται τὴν 11η Ἀπριλίον καὶ τὴν 28η Ἰουνίου. Ὁ πάπας αὐτὸς θεωρεῖται ἅγιος καὶ σὴν Ἀνατολή, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μὲ κάποιαν αὐταρχικότητα συνετέλεσε πολλὴ σὴν ἀντίπληξη καὶ προβολὴ τῆς ἰδέας τοῦ παπικοῦ πρωτείου καὶ γι' αὐτὸ ἀντιπάχθηκε σὴν 28ο κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ποὺ ἀπὸ τῆς Νέας Ρώμης ἀγιοτάτω θρόνῳ ἀπένευμε πρεσβεῖαν ἴσα πρὸς τὰ ἀπονεμόμενα ἀπὸ θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης.

Ἡ ἀρχαία Ἠνωμένη Ἐκκλησία τὸν ἐκήρυξε ἅγιο κυρίως γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ συμβολὴ του ἴσον σὴν καταπολέμησι τῶν αἵρέσεων τῶν Μανιχαίων, τῶν Πελαγιστῶν καὶ τῶν Προκιλλιστῶν, ὅσον καὶ σὴν ἀποκήρυξι τῆς «ληστικῆς» συνόδου (449) καὶ σὴν καταδίκη τῆς αἵρέσεως τοῦ Μονοφυσισμοῦ. Περιήρημη ὑπῆρξεν ἡ 28η δογματικὴ ἐπιστολὴ του σὴν Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανὸ (449) (Migne P.L. 54, 755 - 781), σὴν ὁποία, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν σχετικὰς διδασκαλίας τοῦ Τερτυλλιανοῦ καὶ τοῦ ἁγ. Ἀδριανίνου, διατύπωσε ὁρθῶς καὶ σαφῶς τὸ χριστολογικὸ δόγμα γιὰ τὴν ἔνωσι τῶν δύο φύσεων τοῦ Κυρίου. Ὁ Λέων πρόβαλε τὴν μὴ τελείως προσητὴ σὴν ἀνθρώπινο λόγο ὑποστατικὴ — σ' ἓνα πρόσωπο — ἔνωσι τῶν δύο φύσεων τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τις ὁποῖες ἡ καθεμιά ἐνεργεῖ ὅσα προσιδιάζουν σ' αὐτήν, ἐνῶ εἶναι ἔνωμένη καὶ βρίσκεται σὲ κοινωνία μὲ τὴν ἄλλη.

Οἱ διατυπώσεις τοῦ Λέοντος ἔγιναν δεκτὲς ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἀπετέλεσαν τὴ βάση τοῦ σχετικοῦ Συνοδικοῦ («Ὁρου»), μὲ τὸν ὁποῖο διακηρύσσεται τὸ δόγμα γιὰ τὴν ἔνωσι τῶν δύο φύσεων τοῦ Κυρίου. Ὁ «Ὁρος» αὐτὸς ἐναντίον μὲν τῶν Δοκητῶν καὶ Ἀρειανῶν καὶ Ἀπολλιναριστῶν τονίζει: «ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱὸν τὸν Κ.ἡ.Ι.Χ. τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα» ἐναντίον δὲ τῶν Νεστοριανῶν καὶ Μονοφυσιστῶν ἐπισημαίνει: «ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου (γεννηθέντα) κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν ἑνὸν Υἱὸν, Κύριον, μονογενῆ ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον» (Mansi VII, 116).

Ὁ πάπας Λέων διακρίθηκε ἐπίσης σὸ δι ἔσωσε τὴ Ρώμη ἀπὸ τις ἐπιδρομὰς τοῦ Ἀτίλλα καὶ τοῦ Γενοσείχου ὑπῆρξε συγγραφεὺς πολλῶν ἀξιολόγων ἐπιστολῶν καὶ κηρυγμάτων ἔδωσε ὄθησι σὴν ἀνανέωσι τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ποδοῦσε τὴν εἰρήνη καὶ ἐνόητα τῆς Ἐκκλησίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ Ι. ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Α' ΑΠΟΔΕΙΠΝΩΝ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

ΝΗΣΤΕΙΑ ΔΕΚΤΗ

ε) «ΨΕΥΔΟΥΣ» ΕΛΕΓΧΟΣ

Τὸ σύνθημά μας, διὰ τὴν ἑβδομάδα αὐτὴν, εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τοῦ ψεύδους. Τὸ ἁμάρτημα τοῦτο εἶναι πολὺ συνηθισμένον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Σχεδὸν χωρὶς ἐξαίρεσιν δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ τὸ ἐχρησιμοποίησε ποτέ.

1. Τὸ ψεῦδος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ἀφ' ὅτου ὑπάρχει ἄνθρωπος. Εἰσηγητὴς του εἶναι ὁ διάβολος. Διὰ νὰ παρασύρῃ τοὺς πρωτοπλάστους, ἐψεύσθη, ἐσυκοφάντησε τὸν Θεόν, καὶ ἐξηπάτησε τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι· «ὁ διάβολος ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ», ὁ πατὴρ τοῦ ψεύδους δηλαδὴ (Ἰω. 8,44).

Ἐκτοτε ἐπολλαπλασιάσθη ἡ χρήσις του ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐδημιούργησε σειρὰν παραβάσεων.

Ἄλλὰ εἰς τὴν περίοδον τῆς Καινῆς Διαθήκης, κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν ἐποχὴν, ὁ Θεὸς τὸ ἐτιμώρησε μὲ θάνατον, διὰ νὰ γνωρίζουν οἱ χριστιανοὶ ὅτι τὸ ψεῦμα δὲν εἶναι παρωνυχίς.

Ὅταν τὸ ζεῦγος Ἀνανίας καὶ Σαπφείρα εἶπαν ψέματα εἰς τὸν Ἄπ. Πέτρον ὅτι ἐπώλησαν τὸ κτήμά τους μὲ ὀλιγωτέραν τιμὴν, διὰ νὰ μὴ προσφέρουν ὅλα τὰ χρήματα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χριστιανικῆς κοινότητος, ὁ Θεὸς ἀμέσως τοὺς ἐθανάτωσε, τὸν ἄνδρα πρῶτα καὶ τὴν γυναῖκα κατόπιν καὶ κατεγράφη τὸ γεγονός εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (κεφ. 5, 1-11), πρὸς φρονηματισμὸν ὄλων τῶν χριστιανῶν.

Ὅχι σπανίως τὸ ψεῦμα συνδέεται, εἴτε ὡς αἴτιον, εἴτε ὡς ἀποτέλεσμα, εἴτε ὡς συνέχεια, καὶ μὲ ἄλλες κακὰς ἐνέργειαι. Μπορεῖ νὰ εἶναι φερ' εἰπεῖν συκοφαντία, τ.ἔ. θάρεια καὶ ἄδικος πρᾶξις εἰς θάρος τοῦ πλησίον.

Ἄλλοτε συμπλέκεται μὲ συμφέροντα, ἢ καὶ δόλον καὶ τὴν ἀπάτην εἰς τὰς συναλλαγὰς, καὶ ἐκμετάλλουσιν τοῦ πλησίον. Ἄλλοτε ἔχει ὡς συνέχειαν τὸν ὄρ-

κον, τὴν ψευδορκίαν, τὴν ἐπιορκίαν, καὶ ἐπομένως ἡ εὐθύνη εἶναι πολὺ μεγαλύτερα.

Ἄλλοτε χρησιμοποιεῖται διὰ νὰ σκεπάσῃ ἄλλες ἁμαρτίαι. Καὶ ἄλλοτε διευκολύνει ἄλλες ἁμαρτίαι, καὶ οὕτω καθεξῆς· καὶ ἐπομένως ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἶναι σοβαρὸν ἁμάρτημα, δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους.

2. «Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους...» παραγγέλλει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ (Κολ. 3,9).

Διὰ νὰ καταπολεμήσῃ ὁμοῦς ὁ ἄνθρωπος τὸ ψεῦδος, θὰ χρειασθῆ μεγαλύτερα διαφώτισις, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ προχωροῦμεν.

Ἡ χριστιανικὴ τακτικὴ ἐπιβάλλει: «μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀλλὰ λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ» (Κολ. 3,9).

Πολλοὶ κάνουν διάκρισιν μεταξὺ μικροῦ καὶ μεγάλου ψεύδους. Καὶ νομίζουν ὅτι ἓνα «μικρὸν» ψέμα δὲν ἔχει τὴν σοβαρότητα τοῦ ἁμαρτήματος.

Ἐπάρχουν εσβαίως βαρύτερες καὶ ἐλαφρότερες περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποῖες χρησιμοποιεῖται τὸ ψεῦμα. Ἄλλὰ τὸ ψεῦμα εἶναι πάντοτε ψεῦμα.

Ἡ ἁμαρτία παραμένει ἁμαρτία. Καὶ κακῶς ἀμβλύνομεν τὴν ἀντίδρασιν, καὶ δὲν καταβάλλομεν προσπάθειαν ὑπερνικήσεως, μὲ τὴν ἀμικρυνσιν αὐτῆς.

Ἄλλοι θεωροῦν ἀναπόφευκτα καὶ δῆθεν ἐπιτρεπόμενα τὰ λεγόμενα ἐπαγγελματικὰ ψεύδη. Ὁ ἔμπορος νομίζει ὅτι δὲν ἔμπορεῖ τὸ ἐμπόριον νὰ σταδιοδρομήσῃ χωρὶς ψεῦδος. Καὶ ὠρισμένοι ἐπιστήμονες ἀδιστακτικῶς χρησιμοποιοῦν τὸ ψεῦδος, λέγοντες ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ υπάρξῃ π.χ. δικηγόρος χωρὶς σύμμαχον τὸ ψεῦμα κ.ο.κ.

Ἄλλ' ὁ ἠθικὸς νόμος εἶναι ἐνιαῖος καὶ ὑποχρεώνει ἐξ ἴσου καὶ τὸν ἐπαγγελματίαν καὶ τὸν ἐπιστήμονα καὶ πάντα ἄνθρωπον. Καὶ δὲν ὑπάρχουν ἀνεκτὰ ἁμαρτίαι καὶ παραβάσεις ἐπιτρεπόμεναι εἰς τοὺς μὲν καὶ ἀπαγορευόμεναι εἰς τοὺς δέ.

«Κύριος οὐ στερήσῃ τὰ ἀγαθὰ τοῖς πορευομένοις ἐν ἀκακίᾳ» (Ψαλ. 83,12). Στὸν ἄνθρωπον ποῦ χωρὶς

καμμιὰ κακία καὶ ἁμαρτία —ἐπομένως καὶ χωρὶς ψεύ-
δος— προχωρεῖ εἰς τὴν ζωὴν του, δὲν θὰ στερήσῃ
ὁ Θεὸς τὰ ἀγαθὰ του. Διαφορετικὰ γίνεται ἕνας φαῦ-
λος κύκλος· ὁ ἕνας χρησιμοποιοῖ τὸ ψεῦδος, διὰ νὰ κερ-
δίσῃ εἰς τὸ εἶδος του, καὶ οἱ ἄλλοι τὸ χρησιμοποιοῦν
εἰς θάρος του, διὰ νὰ κερδίσουν ὅλοι μὲ τὴν σειρὰν
τους εἰς θάρος τῶν προηγουμένων.

3. Μία ἄλλη περίπτωσις εἶναι γνωστὴ μὲ τὴν ὀ-
νομασίαν «*κ α τ ἄ σ υ ν θ ἡ κ η ν ψ ε ὕ δ ἡ*». Λέ-
γομεν πολλάκις «συγχαρητήρια», «συλλυπητήρια», ἐνῶ
οὔτε ἐχαρήκαμε οὔτε ἐλυπηθήκαμε. Ἄράγε εἶναι ψέ-
μα; Ὁχι. Δὲν εἶναι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ψέμα.
Διὰ τοὺς πολλοὺς εἶναι μία κοινωνικὴ ὑποχρέωσις. Διὰ
τὸν συνειδητὸν χριστιανὸν πρέπει νὰ εἶναι οὐσιαστικὴ
ἐκφρασις τοῦ «χαίρειν μετὰ χαϊρόντων καὶ κλαίειν με-
τὰ κλαιόντων». Ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ αἰσθάνεται ἐκεί-
νην τὴν στιγμήν, ὅταν ἔλεγε· «χαίρω πολὺ» ἢ «λυποῦ-
μαι πολὺ», ἀρκεῖ ὅτι ὅταν χριστιανὸς θὰ σκεφθῇ ὅτι
πρέπει νὰ χαίρῃ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ ἄλλου καὶ νὰ λυ-
πῆται εἰς τὴν λύπην τοῦ ἄλλου. Χρησιμοποιοῦ δέ, ἔστω
καὶ τυπικῶς, τὰς κοινωνικῶς συνήθεις αὐτὰς φράσεις,
πάντως ἔχει μίαν ἀφορμὴν νὰ ἀναλογισθῇ τὸ χριστιαν-
ικὸν καθῆκον τῆς ἀλληλεγγύης πρὸς τὸν πλησίον.

Ἄλλη περίπτωσις εἶναι τὰ ψεύδη τὰ λεγόμενα εἰς
τοὺς ἀσθενεῖς, διὰ νὰ τοὺς ἀποκρύψωμεν τὴν κρίσιν
πολλάκις κατὰστασιν τῆς υγείας των. Εἴτε ὁ ἰατρός
εἴτε οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι, φρονίμως πράττουν, καὶ
δὲν εἶναι τοῦτο ψεῦδος κατακριτέον. Εἶναι ἕνα μέτρον
προνοίας καὶ μία ὑποχρέωσις ἀγάπης, διὰ νὰ μὴ κλυ-
νισθῇ τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀσθενοῦς, ἐφ' ὅσον μάλιστα εἶναι
γνωστὸν ὅτι τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀσθενοῦς βοηθεῖ εἰς τὴν ἀ-
νάρρωσίν του. Ὑπὸ ἕνα ὅμως ὄρον. Ἡ ἀπόκρυψις τῆς
πραγματικότητος νὰ μὴ παρατείνεται τόσον, ὥστε νὰ
ἀπολέσῃ ὁ ἀσθενὴς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξομολογηθῇ
καὶ νὰ κοινωνήσῃ. Διότι, ἀφοῦ χάσῃ τὰς αἰσθήσεις
του, ἢ ὅταν πλέον φθάσῃ εἰς ἐπιθανάτιον ρόγγον, μα-
ταίως καλεῖται ὁ ἱερεὺς νὰ τὸν μεταλάβῃ. Ποῖον νὰ
μεταλάβῃ τότε, καὶ ποῖον νὰ ἐξομολογήσῃ; Τὸν ἄνθρω-
πον ποῦ δὲν ἔχει πλέον ἀντίληψιν τῆς πραγματικότη-
τος; Φέρουν βαρεῖαν εὐθύνην καὶ κρίμα οἱ ἀμελοῦντες
τὴν ψυχικὴν προετοιμασίαν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ διακυ-
βεύοντες τὴν σωτηρίαν του.

Ὡρισμένα ψεύδη κάποιοι τὰ θεωροῦν ὡ φέ λ ι-
μ α! Καὶ λέγουν: Κατέφυγα στὸ ψέμα, διὰ νὰ προ-
λάβω τὸ κακόν. Πῶς κρίνεται ἡ περίπτωσις αὐτή;

Βεβαίως, ἐν ὥρᾳ θυμοῦ, καὶ μέχρις ἐγκλήματος
μπορεῖ κανεὶς νὰ φθάσῃ, ἂν μάθῃ κάποια δυσάρεστη εἰς
θάρος του πραγματικότητά. Τὴν ὥραν αὐτὴν μπορεῖς
νὰ τὸν κρίνῃς ὡς ἀσθενῆ. Καί, ὅπως εἰς τὸν ἄρρωστον

θὰ τοῦ ἀπέκρυπτες τὸν κίνδυνον ποῦ διατρέχει, ἔτσι
καὶ εἰς τὸν ἑξαλλον ἢ τὸν δυνάμενον νὰ ἐξαγριωθῇ καὶ
νὰ φθάσῃ ἴσως καὶ εἰς ἐγκλήματα, μπορεῖς νὰ χρησιμο-
ποιήσῃς τὴν διέξοδον τῆς ἀποκρύψεως τῆς ἀληθείας,
μὲ κάποιον καθησυχαστικὴν φράσιν. Ἄλλὰ πάλιν χω-
ρὶς νὰ διευκολύνῃς κάτι κακὸν ποῦ συμβαίνει. Δὲν
ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκρύψῃ ἀπὸ τὸν πατέ-
ρα π.χ. ἂν συμβαίῃ κάτι σοβαρὸν στὸν υἱὸν του ἢ τὴν
θυγατέρα του. Καὶ αὐτὴ ἡ μητέρα, ὅσον καὶ ἂν ἀνη-
συχῇ, ὅτι ἂν τὸ μάθῃ ὁ πατέρας μπορεῖ νὰ γίνῃ με-
γάλο κακό, καὶ χρησιμοποίησιν κάποιαν ὑπεφυγὴν
διὰ νὰ τὸν καθησυχάσῃ, δὲν μπορεῖ ἐπὶ πολὺ νὰ κρα-
τήσῃ μακρὰν τῆς ἀληθείας τὸν υπεύθυνον οἰκογενειάρ-
χην. Διότι ἂν ἐξελιχθῶν κακῶς τὰ πράγματα καὶ τὸ
μάθη πολὺ ἀργὰ ὁ πατέρας, εἶναι πολὺ μεγάλη ἡ εὐ-
θύνη τῆς ἐν γνώσει ἀποκρύψεως. Διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν
ὅτι, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, σκεπάζεται τὸ κακόν ἀπὸ
αὐτὴν ταύτην τὴν παθοῦσαν οἰκογένειαν. Τὸν οἰκογε-
νειάρχην ὀφείλει νὰ τὸν προπαρασκευάσῃ. Καὶ ἀφοῦ
ἐξασφαλίσῃς ὅτι ψύχραιμα πλέον θὰ μπορέσῃ νὰ τὸ
ἀκούσῃ καὶ συνετὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ζήτημα, κάνε
καὶ τὴν προσευχὴ σου, παρακάλεσε τὸν Θεὸν νὰ τὸν φω-
τίσῃ, καὶ στήν καταλληλότερη στιγμήν, ὅταν θὰ εἶναι
ἡρεμώτερος, καὶ μὲ τὸν καταλληλότερον τρόπον, πρέ-
πει νὰ τὸν καταστήσῃς κοινωνὸν καὶ γνώστην τῶν
πραγμάτων, διὰ τὰ περαιτέρω.

Γενικώτερα, ἂς μὴ εἴμεθα τόσο εὐκολοὶ νὰ χαρα-
κτηρίζωμεν διάφορα ψεύδη ὡς ἀδολογία ἢ καὶ ὠφέλιμα.

Ἐλέχθη πολὺ ὀρθὰ ὅτι δὲν ὑπάρχει ψέμα, τὸ ὀ-
ποῖον νὰ μὴ ἔβλαψε κανένα. Καὶ ἂν δὲν ἔβλαψε κανέ-
να ἄλλον, ἔβλαψε τὴν δική σου ψυχὴν. Διότι σοῦ ἐδη-
μιούργησε μίαν ἐξοικείωσιν πρὸς τὸ ψέμα· καὶ ἔπαυ-
σες νὰ τὸ φοβῆσαι· καὶ ἀκόμη τὸ χρησιμοποιοῖς καὶ τὸ
εὐρίσκεις ὡς πρόχειρον διέξοδον στὶς δυσκολίες σου.
Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει ἔγινε ζημιὰ εἰς τὸν χαρα-
κτῆρά σου. Ἐνῶ ἦσουν εὐλαβής, εὐθύς, ἔντιμος, καὶ
ὑπῆρχεν ἀπόλυτος ἐμπιστοσύνη εἰς τοὺς λόγους σου,
σοῦ ἐμείωσε τὸ κύρος· καὶ ὁ καθένας δύναται νὰ διε-
ρωτᾶται, ἄράγε ἔτσι εἶναι τὰ πράγματα ὅπως μοῦ τὰ
λέγῃ;

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πρέπει νὰ κριθῇ καὶ ἄλλο
ἕνα εἶδος ψεύδους· τὰ λε γ ὀ μ ε ν α δ ι' ἄ σ τ ε ι ὀ-
τ η τ α ς. Ἔνα ἀστεῖο δὲν πρόκειται νὰ τὸ κατακρί-
νῃ κανεὶς· ἀρκεῖ νὰ μὴ ἔχῃ συνέπειες καὶ νὰ φέρῃ τὸν
ἄλλον σὲ δύσκολη θέσι. Πάντως ὅποιος συνηθίσῃ νὰ
λέγῃ ψέματα ὡς ἀστεῖα, ἐξ ἅπαντος θὰ τὰ εἴπῃ καὶ
χωρὶς καμμιάν δόσιν ἀστείου. Δηλαδὴ ἐξοικειώνεται
ὁ ἄνθρωπος. Καλὸν εἶναι νὰ μὴ μάθῃ νὰ χρησιμοποιοῖ
τὸ ψέμα. Οὔτε ὡς ἀστεῖον.

Ἡ ἀσφάλεια εἶναι: «*λ α λ ε ἰ τ ε ἔ κ α σ τ ο ς*

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος
καὶ Μεγαλοπόλεως κ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ

5. ΘΕΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΣΤΟΝ ΑΝΤΡΑ

Τὰ θετικὰ στοιχεῖα μπορεῖ νὰ τὰ συναντήσῃ κανεὶς, εἴτε στὸν ἄντρα εἴτε στὴ γυναίκα στὴ φύση τους, στὴν προδιάθεσή τους, στὸ χαρακτήρα τους, στὴν ὅποια προσωπικότητά τους. Ἐπειδὴ ὅμως στὴ γυναίκα ὀφείλονται πολλὰ ὠραῖα καὶ πολλὰ δυσάρεστα στοιχεῖα, καὶ αὐτὴ ἐπιδρᾷ ποικιλοτρόπως στὴν ἀτμόσφαιρα ποὺ δημιουργεῖται στὸ σπίτι μὲ ἐπιπτώσεις καὶ δυσμενεῖς καὶ εὐεργετικές, θὰ ἀναφερθῶ σὲ συγκεκριμένο περιστατικὸ ποὺ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἄντρα εἶναι πολὺ θετικά. Διότι ἂν δὲν ὑπάρξουν ἄντρες ὠραῖοι καὶ δυνατοί, σπίτια πολλὰ διαλύονται ἀπὸ τὴ γυναίκα. Καὶ χωρὶς καμιά σκέψη νὰ ὑποτιμήσω τὴ γυναίκα, τὸ σπίτι ἀπ' αὐτὴ συνηθέστατα χαλάει, καταστρέφεται ἢ ἀνθεῖ θετικά. Καὶ τὰ θετικὰ τὰ βλέπομε καὶ στοὺς δύο ὅπως παρακολουθεῖτε. Ὅμως τ' ἀρνητικὰ σὲ περισσότερες περιπτώσεις γυναικῶν. Γι' αὐτὸ καὶ στίς λιγότερες ποὺ βλέπομε τὰ θετικά, ὅπου τὰ συναντοῦμε, τὰ θαυ-

μάζομε. Γιατὶ σ' αὐτὲς τότε ὀφείλονται τὰ ὠραῖα κατὰ κανόνα. Ἐπιδρᾷ πολὺ στὸ σπίτι μὲ ὅ,τι κατέχει. «Ἐκ γυναικός... τὰ φαῦλα», ὅπως λέει καὶ ἡ Κασσιανὴ ἢ ποιήτρια ποὺ ἀκοῦμε κάθε Μεγάλῃ Τρίτῃ βράδυ, ἀλλὰ καὶ «ἐκ γυναικός... τὰ κρείττονα...».

Παρακολούθησα τὴ ζωὴ μιᾶς οἰκογένειας μὲ γυναίκα κακομαθημένη καὶ ἄντρα σπουδαῖο, δυνατό, φωτεινὸ, ὠραῖο, μεγαλωμένο σὲ ἀτμόσφαιρα καλὴ μὲ μόρφωση ἀνωτέρα, ὑπομονητικὸ καὶ πρᾶο. Χρειάστηκε πολὺ νὰ πολεμήσῃ γιὰ νὰ σώσῃ τὸ σπίτι του. Καὶ στὸ τέλος βέβαια τὸ πέτυχε.

Τὸ φαινόμενο ἦταν ἀπὸ τὰ συνηθισμένα. Μιὰ γυναίκα σύγχρονη καὶ τοποθετημένη σὲ ὅλα τὰ πράγματα μὲ μιὰ νοοτροπία ποὺ τὴν συναντᾷμε συχνά, ποὺ ὅμως ἢ συμμορφώνεται ἀπὸ κάτι πρὸς τὸ καλὸ, ἢ γκρεμίζει τὸ σπίτι της.

Πρῶτο στοιχεῖο. Ἦθελε προγραμματισμένα νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα τοῦ ἄντρα καὶ νὰ κάνει ὅ,τι θέλει. Εἶχε

ἀ λ ἡ θ ε ι α ν μ ε τ ᾶ τ ο ὕ π λ η σ ί ο ν α ὐ τ ο ὕ», εἰς πᾶσαν περίστασιν, χωρὶς ἐξαιρέσεις.

4. Δύο ζητήματα ἀπομένουν, διὰ νὰ ὀλοκληρωθῇ ὁ λόγος περὶ τοῦ ψεύδους.

α) Ἡ ἀντιμετώπισις ἀδιακρίτων ἐρωτήσεων. Ὑπάρχουν πολλοί, οἱ ὅποιοι δὲν δυσκολεύονται νὰ ἐρωτήσουν διὰ θέματα προσωπικά ἢ οἰκογενειακά, ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀπαιτοῦντα ἀπὸ τοὺς ἄλλους διακριτικότητα. Καὶ δὲν εἶναι κανεὶς ὑποχρεωμένος νὰ τὰ ἀνακινῶσιν εἰς τρίτους.

Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ὁ ἐρωτώμενος εὐρίσκειται εἰς δύσκολον θέσιν. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάμῃ; Βεβαίως νὰ μὴ ἀπαντήσῃ, ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπον νὰ ἀλλάξῃ συζήτησιν. Ἐὰν δὲ αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκόλον, τότε εὐγενικὰ νὰ εἶπῃ εἰς τὸν ἄλλον: παρακαλῶ μὴ μ' ἐρωτᾶτε ἢ, μὲ συγχωρήτε, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς ἀπαντήσω. Οὔτε τὸ ψεῦδος νὰ χρησιμοποιοῦσιν, οὔτε εἰς τὴν ἀδιάκριτον ἐρώτησιν νὰ ἀπαντήσῃ.

β) Ἄλλοι καταφεύγουν εἰς διαφορομένας ἀπαντήσεις («ἤξεις - ἀφίξεις»). Ἄλλὰ χρειάζεται προσοχή, διότι πολλὰς φορές δὲν ἀποφεύγεται τὸ ψέμα, καὶ ἂς νομίζωμεν ὅτι δὲν ἐψεύσθημεν, ἐπειδὴ ἐχρησιμοποίησαμε διαφορομένην φράσιν. Δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἐρωτῶν δὲν παρεπλανήθη εὐσχήμως. Καὶ ἄρα τὸ ψέμα

δὲν ἀπεφεύχθη. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν εἶναι ἀσφαλὴς λύσις ἢ διαφορομένη ἀπάντησις. Προτιμωτέρα ἢ ὑπεκφυγὴ, ἢ ἡ εὐγενὴς ἀρνήσις πληροφορήσεως. Κάποιαι γενίκευσις εἰς τὴν ἀπάντησιν ἂς παρακάμψῃ τὸν σκόπελον, χωρὶς νὰ δώσωμεν πολλὰς ἐξηγήσεις.

Ὅπως ἐταξινομήθησαν αἱ περιπτώσεις, καὶ ὅπως ἐσχολιάσθησαν μὲ τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν, ἐδόθη, νομίζομεν, ἐπαρκὴς διαφώτισις, ὥστε νὰ γνωρίζῃ ὁ καθένας πῶς νὰ φέρεται, κατὰ περίπτωσιν.

Τὸ γενικὸν μας συμπέρασμα εἶναι: ἀποφυγὴ τοῦ ψεύδους μὲ κάθε τρόπον. Ἐὰν δὲ κάποτε ἐξ ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας ἔγινε χρῆσις τοῦ ψεύδους, πρέπει νὰ εὐρίσκωμεν τὸν τρόπον νὰ ἐπανορθώσωμεν. Νὰ γνωρίζωμεν δὲ ὅτι εἶναι γενναῖότης τὸ νὰ μὴ καλυπτόμεθα διὰ τοῦ ψεύδους, ἀλλὰ νὰ ἀναλαμβάνωμεν τὴν εὐθύνην δι' ὅ,τι ἐπράξαμεν.

Μὴ θάζωμεν δὲ ποτὲ ἄλλους νὰ ψευθοῦν κατὰ παραγγελίαν (περὶ δῆθεν ἀπουσίας μας ἢ περὶ ἄλλων πραγμάτων τοῦ ἐπαγγέλματος, τῶν συναλλαγῶν κ.λπ.), ἐμβολιάζοντες καὶ τὰ παιδιά ἢ τοὺς ὑφισταμένους μας εἰς τὸ ψέμα. Αὐτά, ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι δὲν εἶναι χριστιανικῶς ὀρθὸς ἐνέργειες. Καὶ μένομεν εἰς τὸ γενικὸν συμπέρασμα: «μὴ ψ ε ὑ δ ε σ θ ε ε ἰ σ ἀ λ λ ἡ λ ο υ ς, ἀ λ λ ἄ λ α λ ε ἴ τ τ ε ἀ λ ἡ θ ε ι α ν ἔ κ α σ τ ο ς μ ε τ ᾶ τ ο ὕ π λ η σ ί ο ν α ὐ τ ο ὕ».

«σύμβουλο» και μία φίλη της. Ἐπεχείρησε νὰ κάμει σύμμαχο κατὰ τοῦ ἄντρα της, γιὰ νὰ πετύχει, καὶ τὴ μάνα της. Καὶ στὴν ἀρχὴ τὸ πέτυχε.

—Ἄν θέλεις Ἀγγέλα, νὰ ἔχεις τὸ πάνω χέρι πάντα, πρέπει νὰ τὴν «σχίσεις τὴ γάτα» ἀπὸ τὴν ἀρχή. Πρῶτα με ἐμένα πού ξέρω, πού τράβηξα πολλὰ γιὰτὶ δὲν τοῦ πῆρα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ἄερα. Στὸ τέλος τὸν χώρισα καὶ ἠσυχάσαμε.

—Ἐ, ὄχι Σούλα μου νὰ φτάσουμε καὶ στὸ χωρισμό, γιὰτὶ νομίζω πὼς ἐκεῖνος σὲ χώρισε. Πάντως τὸ πνεῦμα σου τὸ καταλαβαίνω.

—Μὰ κι ἔτσι νὰ γίνηκε, ἂν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ἔβαζα στὴ θέση του τὸ πρόβλημα θὰ ἦταν δικό του.

—Ἐμεῖς μιὰ φορὰ, ἐγὼ δηλαδή, καλὰ ξεκίνησα. Ὅσο εἴμασταν ἀρραβωνιασμένοι, ὅ,τι θέλει «ὁ καλὸς μου». Ἔτσι τὸν ἔλεγα καὶ δύο περιπτου μῆνες μετὰ τὸ γάμο. Μέχρι τώρα δηλαδή.

—Ἐπρεπε πῶς γρήγορα νὰ τοῦ δείξης τὸ πρόσωπο γι' αὐτὸ καὶ κυριάρχησε καὶ δὲν συμμορφώθηκε μετὴν ὅλη σου συμπεριφορὰ.

—Ἡ δύναμη τῆς γυναίκας Ἀγγέλα εὐρίσκεται στὴ γυναικεία της ιδιότητα. Κι αὐτὴ εἶναι ἰσχυρὴ κατὰ τὴν πρώτη περίοδο. Στὴν ἀρχὴ πέρασε ἡ πρώτη περίοδος τῶν ἀρραβόνων, τοῦ ἔδειξες τὸν καλὸ σου χαρακτήρα, αὐτὸ πού ἀρέσει καὶ γοητεύει. Ὁ γάμος μετὰ τὸν πρῶτο μῆνα ἔρχεται σὲ δεύτερη φάση. Λίγο - λίγο ἀλλάξεις φύλλο.

—Ἦδη τὸ ἔχω ἀλλάξει. Ἐχει ὅμως καὶ μὲρφοση καὶ πολὺ δυνατὸ χαρακτήρα. Εἶναι πολὺ σκληρὸ καρύδι.

—Σκληρὸ ἐκεῖνος, σκληρότερο ἐσύ.

Μέχρις ἐδῶ εὐρίσκονται στὸ δεύτερο μῆνα τοῦ γάμου, πού ἡ Ἀγγέλα ἐπιχειρεῖ προγραμματισμένα τὴν ἀλλαγὴ τοῦ φύλλου.

—Τώρα θὰ σοῦ πῶ κάτι γιὰ νὰ συνεννοηθοῦμε ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἡ περίοδος πού με ὅλα ἤθελα νὰ σ' εὐχαριστήσω πέρασε. Τώρα εἶναι ἡ σειρά σου. Δὲν πρόκειται νὰ κρατηθεῖ ἡ κατάσταση αὐτὴ. Τὸ «μάλιστα καλὸ μου» παύει ν' ἀκούγεται ἀπὸ μένα γιὰ τὸν ἄντρα μου.

—Οὔτε πού καταλαβαίνω τί θέλεις νὰ πῆς. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἔπαιξες ἕνα ρόλο καλὸ σ' ἕνα θέατρο περιωπῆς, καὶ τώρα μοῦ δείχνεις τὸ πρόσωπό σου. Σὰ νὰ φοροῦσες μάσκα.

—Ἄν θέλεις νὰ μάθεις ναί. Συμπεριφερόμουν ἔτσι, γιὰ νὰ σὲ κερδίσω.

—Καὶ δὲν ἦταν περίοδος καλὴ μ' αὐτὴ ἔστω τὴν

προσπάθειά σου; Ἄλλωστε κι ἐγὼ προσπαθῶ νὰ φέρωμαι ἄμεμπτα ἀπέναντί σου. Μόνο πού ἡ δική μου συμπεριφορὰ, δὲν ἦταν ψεύτικη οὔτε προγραμματισμένη. Προσπαθοῦσα βέβαια νὰ ξεπεράσω τὸν ἑαυτόν μου γιὰ νὰ εὐχαριστήσω τὴ σύντροφο τῆς ζωῆς μου. Ὅχι παίζοντας θέατρο. Καὶ σήμερα πέφτω ἀπὸ τὰ σύννεφα. Ἄν μοῦ ἔλεγες ὅτι καταπιέζεσαι γιὰ νὰ γίνεσαι ὅσο γίνεται καλύτερη ἡ ζωὴ μου, θὰ χαιρόμουν διαπιστώνοντας τὴν προσπάθειά σου. Τὸ ἴδιο ἄλλωστε κάνουν νομίζω καὶ οἱ δύο τῶν συζύγων, κατὰ τὴν πρώτη περίοδο τοῦ γάμου, μέχρι νὰ προσαρμοσθοῦνε.

—Αὐτὰ ἐγὼ τὰ θεωρῶ γλυκανάλατες θεωρίες πού κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ μὴν ἐνεργεῖ σύμφωνα μετὶς ἐπιθυμίες του, μετὶς τὸν χαρακτήρα του, μετὶς τὴ φύση του, ψάχνοντας νὰ πετύχει αὐτὸ πού λένε προσαρμογὴ. Ἐγὼ ἄλλα πιστεύα καὶ ἄλλα πιστεύω γιὰ τὴν ἔγγαμη συμβίωση δύο συζύγων πού θέλουν νὰ περάσουν καλά. Ἐσύ θὰ νομίζεις σύμφωνα μετὶς τὴν μέχρι σήμερα συμπεριφορὰ μου, πὼς ἐγὼ θὰ γίνω τὸ πῶνι σου, γιὰ νὰ γίνεσαι πάντα, ὅ,τι θέλει ὁ καλὸς μου.

—Ἀπὸ τὴν ὅλη συμπεριφορὰ μου λοιπόν, τὴν μέχρι σήμερα, πῆρες τὸ μήνυμα πὼς ἐγὼ σὲ θέλω παιχνίδι στὰ χέρια μου. Μὰ τότε γίνεται, καὶ βγαίνει τὸ ἀντίθετο συμπέρασμα, πὼς αὐτὸ ἔχεις ἐσύ στὸ σχέδιό σου. Κι αὐτὸ δὲν εἶναι οὔτε σωστὸ οὔτε λογικὸ, οὔτε ψυχολογημένο. Πρῶτος στόχος στὸ γάμο νομίζω πὼς εἶναι, νὰ συμβάλλουν καὶ οἱ δύο, με ὅποιον τρόπο μποροῦνε, νὰ δημιουργηθοῦν σχέσεις ἀρμονικὲς στὸ περιβάλλον πού με κόπο μεγάλο κάποτε δημιουργοῦνε. Καὶ ὑπομένουμε καὶ ὑποχωροῦμε, καὶ κατανόηση δείχνουμε καὶ ὅ,τι ἀπὸ τὸν καθένα ἐξαρτᾶται.

—Σοῦ εἶπα πὼς αὐτὲς εἶναι θεωρίες γλυκανάλατες, πού ἐγὼ δὲν τις δέχομαι γιὰτὶ δὲν τις καταλαβαίνω. Διαφορετικὰ τὴν δέχομαι ἐγὼ τὴν γυναίκα στὸ γάμο καὶ ὄχι σκλάβο στὴ σκάφη, στὸ νεροχῦτη καὶ στὴν κουζίνα. Ἐγὼ εἶμαι γυναίκα χειραφετημένη.

—Ὡραία λοιπόν. Ἐγὼ εἶπα τὴ σκέψη μου, τὴν ἄποψή μου καὶ τὴ θεωρία μου, ὅπως τὴν ἀποκαλεῖς. Ἄκούω τώρα καὶ τὴ δική σου.

—Ἐγὼ θεωρῶ δὲν ἔχω πέραν τῶν ἐπιδιώξεων πού κατοχυρώνουν τὰ δικαιώματά μου.

—Τὰ ὁποῖα εἶναι αὐτά; Νὰ τὰ ἀκούσω. Ἀπλὰ καὶ συγκεκριμένα.

—Πρῶτο. Δὲν εἶναι δίκαιο νὰ γίνεσαι ὅ,τι ἐσύ προγραμματίζεις, ὅ,τι ἐσένα σοῦ ἀρέσει, ὅ,τι σοῦ ὑπαγορεύει ἡ δική σου καρδιά, καὶ τὸ δικό σου γοῦστο. Διότι κι ἐγὼ ἔχω καὶ γνώμη σὲ ὅλα, καὶ γοῦστο καὶ καρδιά.

—Καμιὰ ἀντίρρηση. Ἐνα τέτοιο πρᾶγμα τὸ παρατήρησες στὴ συμπεριφορὰ μου; Θέλησα νὰ ἐπιβάλω

τῆ γνώμη μου καὶ τῆ θέλησὶ μου σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ καὶ τοὺς δύο;

—Αὐτὸ δὲν ἔγινε διότι ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ ἀντιδράσω, γιὰ νὰ φαίνομαι εὐχάριστη.

—Μὰ ἐγὼ θὰ χαιρόμουν κι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἂν διαφοροῦσες σὲ κάτι γιὰ νὰ τὸ συζητήσωμε. Θὰ γινόταν μετὰ τὴ συζήτηση καὶ μετὰ τὴ διαφωνία αὐτὸ πού θὰ κρίναμε πὼς εἶναι σωστό.

—Μπορεῖ κάποτε νὰ χρειάζοταν καὶ ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο μας νὰ ὑποχωρήσει σὲ κάτι. Αὐτὸ ὑπαγορεύει καὶ ἡ λογικὴ καὶ ἡ ἀνάγκη κατανοήσεως, καὶ πρὸ πάντων, ἡ ἀγάπη πού πρέπει νὰ πρυτανεύει.

—Ἐγὼ Παῦλε ἔχω τὶς ἰδέες μου, γιὰ τὶς ὁποῖες δὲν δέχομαι πολλὴ συζήτηση. Ἐχω τὶς ἀρχές μου πού δὲν τὶς ἀπαρνοῦμαι καὶ δὲν τὶς προδίδω.

—Αὐτὸ δὲν εἶναι κακὸ κατ' ἀρχήν. Ἀρχίζει ὁμως νὰ γίνεται πρόβλημα ὅταν κάποτε εἶναι διαφορετικὲς οἱ ἰδέες σου ἀπὸ τὶς ἰδέες καὶ τὶς ἀρχές τοῦ ἄντρα σου. Καὶ τότε πιά χρειάζεται καὶ συζήτηση καὶ κατανόηση καὶ προσπάθεια ἐκατέρωθεν γιὰ νὰ βρεθεῖ ἡ χρυσὴ τομὴ.

—Νὰ ἔλθω σ' ἓνα συγκεκριμένο θέμα. Ἄν θὰ κάμωμε, ἂν θὰ ἀποκτήσωμε τώρα παιδι εἶναι μόνο δικό σου θέμα; Ἐσὺ κάποτε χωρὶς νὰ με ρωτήσεις καθόλου ἔκανες σχέδια γιὰ τρία καὶ τέσσερα παιδιά. Πρώτῃς κι ἐμένα ἂν συμφωνῶ καὶ με τὸν ἀριθμὸ τῶν παιδιῶν καὶ γιὰ τὸ χρόνο πού θὰ τ' ἀποκτήσωμε;

—Πέφτω ἀπὸ τὰ σύννεφα. Δὲν διεφώνησες καθόλου ὅταν ἐξέφρασα ὅλων τῶν ζευγαριῶν τὴ γνώμη καὶ τ' ὄνειρο ν' ἀποκτήσουν παιδιά καὶ ταυτόχρονα νὰ ἔχουν καὶ στόχο νὰ συμβάλλουν στὸ ἔργο τῆς δημιουργίας. Γιατὶ αὐτὸ καὶ τοὺς ἐνώνει, τοὺς πρὶν ξένους, καὶ δίνει περιεχόμενο ὠραῖο καὶ ἅγιο στὴ ζωὴ τους.

—Αὐτὸ Παῦλε εἶναι ἐντελῶς δική σου γνώμη. Κοίταξε γύρω σου καὶ θὰ δεῖς πὼς οἱ πολλοὶ δὲν σκέπτονται σὰν ἐσένα. Καὶ σήμερα, στὸ θέμα αὐτό, οἱ γυναῖκες ἔχουν τὴ δική τους γνώμη, πού ἄλλωστε ἐπικρατεῖ.

—Αὐτὸ καλὴ μου, μποροῦμε νὰ τὸ συζητήσωμε. Νομίζω πὼς στὸ σημεῖο αὐτό, ἀπὸ τὴν συζήτηση πού κάναμε, ἐκφράζεις τὶς ἀπόψεις κάποιας ἄλλης φίλης σου, πού ἤθελε νὰ γίνεται πάντα τὸ δικό της καὶ φυγαδεύτηκε μετὰ τὴν τακτικὴ της αὐτῆ, ἡ γαλήνη ἀπὸ τὸ σπίτι της, γιὰ νὰ γίνει ἀδύνατη ἢ συμβίωση μετὰ τὸν ἄντρα της. Συναινεση, συνεννόηση, ἀλληλοκατανόηση, συζήτηση γιὰ ὅ,τι παρουσιάζεται σὲ ἐνδεχομένη διαφωνία, τὸ καταλαβαίνω. Ἀλλὰ προσπάθεια τῆς γυναίκας, ἢ τοῦ ἄντρα νὰ γίνεται πάντα ὅ,τι θέλει ὁ ἕνας ἢ ὁ ἄλλος, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν σκέπτονται ἢ ἐπιμένουν

σύμφωνα μετὰ τὴν στοιχειώδη λογικὴ, αὐτὸ δὲν γίνεται ἀπὸ κανέναν ἀποδεκτό. Οὔτε κι ἀπὸ μένα. Οὔτε ἐγὼ νὰ ἐπιβάλλω τὴ γνώμη μου, τὴν κρίση μου, τὴν ἐπιθυμία μου, χωρὶς νὰ λάβω ὑπόψη μου καὶ τὴ δική σου ἀντιστοιχὴ γνώμη καὶ κρίση, καὶ χωρὶς νὰ καταλήξωμε σὲ κάποια συμφωνία. Μετὰ ἀπὸ διάλογο καὶ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀπόψεών μας.

—Δηλαδή ἐσὺ πάντα θὰ προτείνεις, ὁ ἄντρας, καὶ ἐγὼ ἢ γυναῖκα θ' ἀποδέχωμαι ἢ θὰ συζητῶ τὴν πρότασή σου;

—Μιλᾷς σὰν μετὰ σχέδιο καὶ προετοιμασμένη νὰ φέρεις τὴν ἀντίρρηση σου σὲ ὅ,τι κι ἂν ὁ σύζυγος προτείνει. Μὰ ἐξυπακούεται ὅτι κι ἐσὺ θὰ κάνεις τὸ ἴδιο. Θὰ προτείνεις καὶ μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχει ἐκ μέρους μου διαφωνία, ἢ νὰ ὑπάρχει περιοχὴ ἀνταλλαγῆς ἀπόψεως, διαλόγου, καὶ κατάληξη γιὰ μιὰ σοφῆ, σωστὴ ἀπόφαση γιὰ τὸ καλὸ τῆς σωστῆς συμβιώσεως.

...

—Ἐέρεις μάνα, ὁ ἄντρας μου, πού δὲν σκέπτομαι νὰ μὴν τοῦ πάρω τὸν ἀέρα, εἶναι κάτι φορὲς ἀκαταμάχητος. Συνεννοήσιμος καὶ μᾶλλον ἀγαθός. Ἐχει μεγαλώσει μετὰ δικές του ἀρχές καὶ σὲ ἀφοπλίζει σχετικὰ εὐκολα.

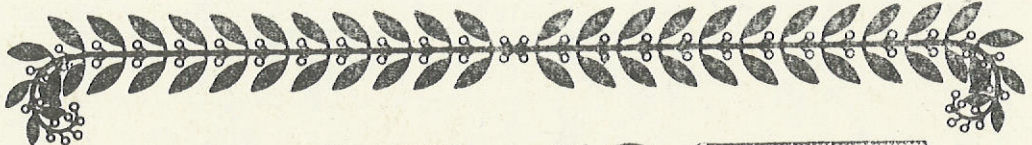
—Ἐγὼ προβλέπω, καλὴ μου, πὼς θὰ σὲ κάνει ὅ,τι θέλει καὶ μάλιστα πολὺ σύντομα.

—Μὰ κι ἐγὼ δὲν θὰ μείνω μετὰ σταυρωμένα τὰ χέρια μαμά. Ἐχει προκίψει τὸ θέμα παιδιά. Κι ἐμένα μ' ἀρέσουν. Ὅχι ὁμως ὅποτε ἐκεῖνος ἀποφασίσει κι οὔτε ὅσα ἐκεῖνος θέλει. Θὰ πηγαίνω ἀντίθετα καὶ σ' αὐτὰ πού ἡ καρδιά μου στὸ βάθος θέλει. Εἶναι καὶ θέμα ἐγωῖσμοῦ. Θὰ φαίνεται ὅτι γίνεται τὸ δικό του.

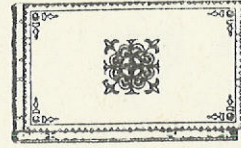
—Καλὸ αὐτὸ τὸ σκεπτικό, μόνο νὰ μὴ γίνῃ αὐτὸ πού πέτυχε καὶ φιλενάδα σου.

...

Ἄν ὁ ἀγώνας κράτησε τέσσερα περίπου χρόνια. Νίκησε ἡ καλὴ διάθεση καὶ ἡ καλὴ ἀνατροφή τοῦ ἄντρα. Καὶ ἡ πεθερὰ του τὴν εἶδε τὴν ἀλήθεια στὴ συμπεριφορὰ καὶ στὴ μεγάλη ἀνεκτικότητα τοῦ γαμπροῦ της. Εἶχαν ἀποκτήσει δύο παιδιά, πῆγαιναν γιὰ τρίτο καὶ στὸ πρόγραμμα ὑπῆρχε, ἂν τὸ ἐπέτρεπε ὁ Θεὸς νὰ κάνουν κι ἓνα τέταρτο. Πῆγαν, θὰ πῆγαιναν ὅπως ὅλα δείχνουν καὶ γιὰ τὸ τέταρτο. Τὸ θαῦμα τὸ εἶχε κάνει ἡ σωστὴ τοποθέτηση στὴ ζωὴ καὶ ἡ ἀνεκτικότητά τοῦ ἄντρα, ἀλλὰ καὶ ἡ θερμὴ συμπαράσταση μιᾶς χριστιανῆς μάνας, τῆς πεθερᾶς τῆς συζύγου, τῆς μάνας τοῦ ἄντρα, πού παρ' ὅλη τὴν κακὴ συμπεριφορὰ τῆς νύμφης στὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς τους, ἐκεῖνη ἐνεργοῦσε πάντα μετὰ τὴν ἀγάπη τὴ χριστιανικὴ.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἄρχιμ. Νικολ. Ι. Πρωτοπαπᾶ
ΕΙΣ ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ ΘΕΟΥ
Ἐκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας»

Ὁ π. Νικόλαος Πρωτοπαπᾶς εἶναι γνωστὸς πᾶς καὶ ὡς συγγραφέας. Στὸ τέλος μάλιστα καὶ τοῦ νέου βιβλίου του «Εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ» ὑπάρχει ἕνας πλούσιος κατάλογος μὲ «ἔργα τοῦ Ἰδίου».

Ἐκεῖνο πού τὸν χαρακτηρίζει καὶ τὸν διαφοροποιεῖ, ἴσως, ἀπὸ ἄλλους φιλότιμους καὶ ἐξίσου ἱκανοὺς θεραπευτὲς τοῦ γραπτοῦ λόγου, εἶναι τὸ ὅτι ὁ π. Νικόλαος ἀσχολεῖται μὲ ἐπίκαιρα καὶ πάντα καυτὰ θέματα. Καὶ τὸ ὅτι αὐτὰ τὰ θέματα τὰ παρουσιάζει μ' ἕνα τρόπο πού ἀνταποκρίνεται στὶς σύγχρονες ἀνάγκες καὶ δυνατότητες τῶν ἀναγνωστῶν του. Δηλαδή εἶναι σύντομα, δυναμικά, περιεκτικά καὶ ἀπέριττα. Χωρὶς ξεχωριστὰ φτιασιδία καὶ σπάταλη ἐπιθετολογία.

Γι' αὐτὸ κι ὁ λόγος του, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος, εἶναι θεατὸς, ψυχραϊσμός καὶ στὸ ἔπακρο διδακτικὸς.

Πρόκειται γιὰ μικρά, μὰ καυτὰ ἄρθρα, πού ὅμως τὸ καθένα ξεχωριστὰ, ἀποτελεῖ μιά σύντομη, πνευματικὴ χαρὰ καὶ ἱκανοποίηση. Ταυτόχρονα, δηλαδή, εἶναι γνώση, μαρτυρία, διδαχὴ, ἔρευνα,

ἀλλὰ καὶ κατάρτιση, εὐαγγελικὴ σχέση καὶ φωτισμός, ἀγκαλιάζοντας ἕνα πλῆθος ζητήματα καὶ προβλήματα τῆς σκέψης καὶ τῆς πίστεως.

Καὶ ἀληθινὰ, μέσα στὴ σύγχυση καὶ ἀφθονία τῆς ἐποχῆς μας, ὁ λιτὸς, ὁ συγκρατημένος λόγος, ἔχει μεγαλύτερη ἀποτελεσματικὴ κὸτητα. Ἡ φωνὴ του γίνεται πῶ εὐκόλα ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο σὲ κάποιες —πάντα λίγες— ὥρες ἡρεμῆς ἐλευθερίας του. Καὶ τὰ κείμενα βοηθοῦν περισσότερο στὸ νὰ πηγαίνει κανεὶς ἀμέσως στὴν καρδιά τοῦ προβλήματος. Στὸ μήνυμα καὶ στὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου.

Κι αὐτὰ τὰ προσόντα, ἀσφαλῶς τὰ διαθέτει στὸ βιβλίο του ὁ συγγραφέας, πού εἶναι καὶ μιά ἀπὸ τίς ὡραίες ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ὁδηγεῖ, δηλαδή, μὲ μικρά, ἀλλὰ ἀποφασιστικά θήματα «Εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ», ὅπως εἶναι ὁ εὐστοχος τίτλος τοῦ βιβλίου.

Νικοδήμου Ἐρημίτου
ΧΡΙΣΤΟΚΕΝΤΡΙΚΕΣ
ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ
ΕΝΟΣ ΕΡΗΜΙΤΟΥ

Ἐπιμέλεια: Μοναχοῦ Θεοκλήτου
Διονυσιάτου

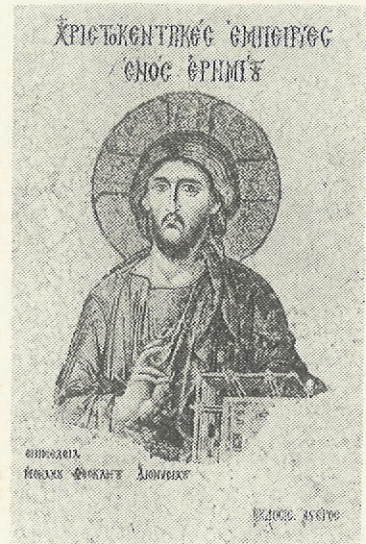
Ὅσο ποτὲ ἄλλοτε, στὴν ἐποχὴ μας, βιβλία καὶ κείμενα μυστικά, νηπτικά πού ἀκτινοβολοῦν ἀπὸ τὸ κάλλος τοῦ πνευματικοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀληθείας, εἶναι ἀναγκαῖα, γιὰ νὰ δείχνουν τοὺς δρόμους φυγῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰ ἀδιέξοδα πού τὸν πιέζουν.

Ἐνα τέτοιο, ἐπιμελημένο, ἐπίκαιρο καὶ συνάμα γλαφυρὸ βιβλίο, εἶναι κι αὐτὸ τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἐρημίτου.

Ὅπως γράφει στὰ προλεγόμενά του ὁ ἀκούρατος καὶ ἀγρυπνος πάντα Μοναχός, Θεόκλητος Διονυσιάτης πού ἔκανε τὴν ὡραία ἐπιμέλεια τῆς ἐκδόσης: «Πρόκειται γιὰ ἀξιόλογες καὶ δαικάκες ἐμπειρίες ἐνὸς Ἰουδαίου, πού ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ κατὰ τὴ δευτέρη δεκαετία τοῦ αἰῶνος πού διανύουμε, ὅπως τοὐλάχιστον ὑπολογίζω... ἐμπειρίες μιάς ψυχῆς ἁγιασμένης στὴν ἡσυχία καὶ στὴν κάμινο τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς. Καὶ ἀφοῦ πέρασε ὅλα

τὰ στάδια τῆς ἀσκητικῆς ἀγωγῆς, τὴν ὑπακοή, τὴν ταπείνωση, ἐφθασε στὴ διπλὴν ἀγάπην».

Αὐτὰ τὰ κείμενα λοιπὸν τῆς ἀγάπης, τοῦ θρήνου καὶ τῆς ταπείνωσης βρίσκονται μέσα στὸ βιβλίο, πού πραγματικά, διαβάζονται μὲ λαχτάρια καὶ ἐνδιαφέρον. Γιατὶ εἶναι κείμενα ζωῆς. Κείμενα σωτηρίας καὶ ἀλήθειας, πού πρέπει ὅλοι οἱ χριστιανοὶ νὰ γνωρίζουν καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ ἐνστερνίζονται τὸ περιεχόμενό τους.

«Ἐὰν Ἐσὺ, Χριστέ μου, δὲν βοηθήσεις τὴν ἀνθρώπινη ἀσθένεια, πῶς θὰ δυνηθοῦμε νὰ νικήσουμε τὰ πάθη καὶ τοὺς πολέμους δαίμονας; Ὅσο καὶ ἂν ἡ ἀδαμιαία ἄρρωστη φύση μας, ἐξυγιάνθηκε, ἐξαγιασθηκε καὶ κατέστησε ἀσθενέστερες τίς σατανικὲς ἐπιθέσεις ἢ χάρις Σου, διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ὅμως ἡ ἀμαρτητικὴ ροπή δὲν ἐξαφανίστηκε...».

Τὸ πῶς πάνω εἶναι μικρὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ περιθώριό αὐτὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἐρημίτου πού καθέννας μπορεῖ νὰ κόψει ὅτι ἄνθος καὶ λουλούδι ἐπιθυμεῖ γιὰ τὴ γαλήνη τῆς ψυχῆς του καὶ τὴ σωτηρία του ἀπὸ τὰ ἄγχη καὶ τὰ ἀδιέξοδα τοῦ κόσμου τῆς Βαβέλ.

Φ ς

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
'Αναπλ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου 'Αθηνών

'Αμφίδρομα πρότυπα

Είναι τόσο σφιχτοδεμένα μεταξύ τους τὰ υλικά με τὰ πνευματικά, τὰ ψυχικά με τὰ σωματικά ὥστε πολλές φορές νὰ μὴ μπορούμε νὰ ἐγκαταστήσουμε τις προτεραιότητες γιὰ τὸ ποῖο εἶναι πρῶτο καὶ ποῖο ἀκολουθεῖ. "Ὅσο ἀληθινὸ εἶναι τὸ «οὐδὲν ἐν τῇ νοήσει εἰ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει» ἄλλο τόσο ἰσχύει κατὰ παράδοξο τρόπο καὶ τὸ «οὐδὲν ἐν τῇ αἰσθήσει εἰ μὴ πρότερον ἐν τῇ νοήσει». Μιὰ ἀμφίδρομη ἐπικοινωνία λειτουργεῖ ἔτσι πού τὸ ἓνα πρότυπο νὰ μεταφέρεται καὶ νὰ ἐφαρμόζεται σ' ἓναν ἄλλο χώρο, σ' ἓνα ἄλλο ἐπίπεδο.

Στὴν ποιμαντική μεθοδολογία παρὰ πολλές φορές χρησιμοποιοῦμε εἰκόνας τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ χώρου γιὰ νὰ τις ἐφαρμόσουμε στὸν πνευματικὸ χώρο. Ἡ ἀθληση, ἡ πανοπλία, ἡ ἰατρικὴ τοῦ σώματος γίνονται τύποι γιὰ τὴν πνευματικὴ γυμνασία, θεωράκιση καὶ θεραπεία τῆς ψυχῆς¹. Ὁ ἄββᾶς Δωρόθεος, ὅταν στὴ ΙΔ' Διδασκαλία του ὁμιλεῖ «περὶ οἰκοδομῆς καὶ ἀρμολογίας τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν» χρησιμοποιεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ οἴκου, τοῦ οἰκοδομήματος, τοῦ σπιτιοῦ γιὰ νὰ καθοδηγήσει τοὺς μαθητές του².

Ἡ εἰκόνα τῆς οἰκοδομῆς καὶ τοῦ οἰκοδομῆν εἶναι λίαν προσφιλεῖς στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ὁ 'Απ. Παῦλος μάλιστα χαρακτηρίζει τὸν ἑαυτὸ του σοφὸν ἀρχιτέκτονα πού φρόντισε νὰ θέσει τὸ σωστὸ θεμέλιο πού εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴ ἐκείνων πού χτίζουν τὴν οἰκοδομὴ γιὰ τὸ ποῖα υλικά θὰ χρησιμοποιήσουν καὶ νὰ μὴ ξεχνοῦν ὅτι εἶναι «Θεοῦ οἰκοδομὴ» καὶ «ναὸς Θεοῦ» (Α' Κορινθίους γ' 9-16). Ἡ σωστὴ οἰκοδομικὴ τέχνη ἀπαιτεῖ ὅ,τι γίνεται νὰ γίνε-ται «πρὸς οἰκοδομὴν» (ιδ' 26) κι ὄχι νὰ δημιουργοῦνται χαλάσματα.

Γιὰ τὸ σωστὸ χτίσιμο στὰ πνευματικά ἄς πάρουμε

μαθήματα ἀπὸ τὰ υλικά. Ἴδου πόσο χαριτωμένα τὸ λέει ὁ ἄββᾶς Δωρόθεος: «Πῶς δὲ οἰκοδομεῖται ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς; ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ οἴκου δυνάμεθα μαθεῖν τὴν ἀκρίθειαν τοῦ πράγματος»³. Στὴ συνέχεια μετὰ τὸ μεθοδικὸ μᾶς μωεῖ στὰ μυστικὸ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς καὶ μεταφέρει τοὺς συντελεστὲς δομήσεως ἀπὸ τὴ μία οἰκοδομὴ στὴν ἄλλη. Ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ οἶκο στὸν οἶκο τῆς ψυχῆς.

"Ὅταν ἐτοίμαζε τὴν ὁμιλία του εἶχε ἀσφαλῶς ὑπόψη του τις ἀπόψεις τοῦ Γέροντά του Μεγάλου Γέροντος Βαρσανουφίου, ὁ ὁποῖος στὴν ρκα' (121) ἀπόκρισή του ἀναφέρεται συνοπτικὰ στὸ ἴδιο θέμα: «Εἰ οὖν τὸν οἶκον σου θέλεις οἰκοδομήσαι πρῶτον ἐτοίμασον τὴν ὕλην καὶ ὅλα τὰ ἐπιτήδεια' καὶ τοῦ τεχνίτου λοιπὸν ἔστι τὸ ἐλθεῖν καὶ οἰκοδομήσαι»⁴.

'Εγχειρίδιο κατασκευῶν

Ὁ ἄββᾶς Δωρόθεος ἀναπτύσσει διεξοδικὰ τὸ θέμα του. Θέτει πρῶτα πρῶτα τις ἀρχές. Ἡ οἰκοδομὴ πρέπει νὰ ὑψωθεῖ ταυτόχρονα καὶ ἀπὸ τις τέσσερις πλευρές. Αὐτὸ θὰ τὴν ἀσφαλίσαι ἀπὸ κάθε κίνδυνο. Ἄλλιῶς θὰ ὑψώσουμε ἓναν τοῖχο ἐκτεθειμένον σ' ὅλους τοὺς ἀνέμους. Κι οὔτε πού μπορούμε ἔτσι νὰ στεγάσουμε τὸ σπίτι. "Ἐτσι, ἀφοῦ ρίξουμε τὸ θεμέλιο, σιγὰ - σιγὰ θὰ βάνουμε ὀλόγυρα τις ἀνάλογες πέτρες καὶ στὸ τέλος θὰ χτίσουμε καὶ τις γωνίες πού σφίγγουν τὴν οἰκοδομὴ καὶ ἐνώνουν τοὺς τοίχους μεταξύ τους χωρὶς νὰ γέρουν καὶ νὰ κάνουν ἐνδιάμεσα ρωγμῆς. Θὰ ὑψώσουμε τὴ στέγη περιτειχίζοντας τὴν ταράτσα γιὰ νὰ μὴ μᾶς ξεφύγουν τὰ παιδιὰ καὶ πέσουν. Τὰ λιθάρια ὅμως δὲν θὰ τὰ βάνουμε ἀπλὰ τὸ ἓνα πάνω σ' ἄλλο (ξερολιθιά)' θὰ χρειαστοῦν καὶ λάσπη καὶ συνδετήρια δοκάρια (σενάζια).

Βέβαια τὰ υλικά ἀπὸ μόνον τους δὲν ἀρκοῦν. Θὰ

πρέπει ο οικοδόμος να είναι τεχνίτης, να εργάζεται με επίγνωση («ὁ ἐν γνώσει ποιῶν»). Να μὴ θάνει καὶ θγάνει τὸ ἴδιο λιθάρι, ἢ νὰ θάνει ἓνα καὶ νὰ θγάνει δύο ἢ νὰ τὰ χαλάει, γιατί ἔτσι ὑπάρχει κίνδυνος νὰ γκρεμίσει καὶ ὁλόκληρο τὸ σπίτι.

Οἱ ὁδηγίες πού δίδονται εἶναι πολὺ ἀκριβεῖς. Ἀπαραίτητη καὶ σήμερα ἂν δεῖ κανεὶς πόσο ἐπιπόλαια ἐργάζονται οἱ μαστόροι στὶς οἰκοδομὲς ἄσχετο ἂν στὰ συμφωνητικὰ τους ὑπόσχονται νὰ ἐργασθοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς τέχνης καὶ τῆς τεχνικῆς. Σὲ κoubέντα ἀπλῶς νὰ θρισκόμαστε, σήμερα πού «οἱ Ἑλληνες οἰκοδομοῦν... τὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ πόλεις μας ἀπλώνονται σὰν κάποιο εἶδος τοιμεντένιας φωρίασης»⁵!

Ἡ μεταφορὰ ὅμως τοῦ ἀββᾶ Δωροθέου ἐπὶ τὰ πνευματικὰ γίνεται κατὰ τρόπο ἀριστοτεχνικό. Ἄς δοῦμε τίς ἀντιστοιχίες. Θεμέλιο εἶναι ἡ πίστη. Γιὰ λίθους θὰ χρησιμοποιοῦμε τὴν ὑπακοή, τὴ μακροθυμία, τὴν ἐγκράτεια, τὴ συμπάθεια, τὴν κοπή τοῦ θελήματος, τὴν πραότητα. Γιὰ λάσπη θὰ θάνουμε τὴν ταπείνωση. Τὶς γωνιὲς θὰ ἀποτελέσουν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἀνδρεία. Στέγη θὰ εἶναι ἡ ἀγάπη. Τὸ περιτείχισμα τῆς ταρατσας θὰ γίνῃ ἀπὸ ταπείνωση πάλι. Ἡ διάκριση θὰ ἀποτελέσει τὸ «σενάξι».

Ἐπιστροφή — μεταστοιχείωση

Πιὸ πάνω μιλήσαμε γιὰ ἀμφίδρομη ἐπικοινωνία. Ἐὰν ὁ «αἰσθητὸς οἶκος» ἀπέτελεσε γιὰ τὸν ἀββᾶ Δωροθέο πρότυπο γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ «οἴκου τῆς ψυχῆς», δὲν μποροῦν ἄραγε οἱ ἀρχές καὶ τὰ οἰκοδομικὰ ὕλικά πού χρησιμοποιοῦντο γιὰ τὸν «οἶκο τῆς ψυχῆς» νὰ «ἐπιστραφοῦν» πίσω στὴν οἰκοδομὴ γενικῶς καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ πνευματικὰ στὰ ὕλικά;

Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα μὲ βασανίζει ἐδῶ καὶ καιρὸ, ὅταν πρωτογινόταν λόγος γιὰ τὸ «κοινὸ εὐρωπαϊκὸ σπίτι» ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Γκορμπατσὸφ καὶ πολὺ πιὸ πρὶν ὅταν μιλούσαμε γιὰ τοὺς οἰκοδόμους ἢ ἀρχιτέκτονες τῆς νέας Εὐρώπης. Ἐκεῖνο πού μὲ ἀπασχολεῖ εἶναι πῶς θὰ γίνῃ ἡ μετακένωση, ἡ μεταστοιχείωση τῶν πνευματικῶν ὕλικῶν σὲ ὅρους μιᾶς καθημερινῆς πολιτικῆς πρακτικῆς πού ὅταν θεωρηθοῦν καὶ ἐνεργοποιηθοῦν ὡς πνευματικὰ θεμέλια θὰ συμβάλουν στὴν οἰκοδομὴ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ σπιτιοῦ πού θὰ στεγάσει μιὰ ἐνωμένη Εὐ-

ρώπη, αὐτὴ τὴ μεγάλη οἰκογένεια πού τὴν ἀπαρτίζουν τόσο λαοί⁶.

Ἡ ἀνάγκη γίνεται ἐπιτακτικὴ μετὰ τὴ σύνοδο τοῦ Μάαστριχτ. Γιατὶ ὅπως παρατήρησε πολιτικὸς παρατηρητῆς «ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ δώσει τὸ “στίγμα” τῆς συνόδου τοῦ Μάαστριχτ, θὰ ἔλεγε ὅτι σηματοδοτεῖ τὴ μετατροπὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος ἀπὸ σύναξη σὲ οἰκογένεια»⁷. Μιὰ οἰκογένεια ὅμως χρειάζεται σπι-
τι...

Αὐτόματα ὅμως μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ αὐτὸ πού λέει ὁ λαὸς μας γιὰ ὅποιον δὲν ἔχτισε καὶ ὅποιον δὲν πάντρεψε... Καὶ στὴν προκειμένη περίπτωση ὅποιος ἀναλάβει τὸ χτίσιμο ἔχει ἤδη ἀναλάβει καὶ τὸ πάντρεμα καὶ μάλιστα ἀπὸ συν-οικέσιο. Γιατὶ δὲν πιστεύω ὅτι ἡ σύζευξη τῶν ἐταίρων προήλθε ἀπὸ κεραυνοδόλο ἔρωτα.

(Συνεχίζεται)

1. Β' Τιμόθεον β' 3-5· Ἐφεσίους ε' 10-20. Κ. Δ. Μουρατίδου, Ἡ Ἱατρικὴ τοῦ σώματος τύπος τῆς κατὰ ψυχὴν θεραπείας κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μ. Βασιλείου, Ἀθήναι 1968.

2. Ἀββᾶ Δωροθέου, Ἔργα ἀσκητικά, Ἀθήναι, ἐκδ. «Ἐτοιμασία» Ἰ. Μ. Ἀγ. Ἰωάννου Προδρόμου Καρέα, 1981, σ. 324-347.

3. Ὁ.π. παρ. 150,1-3, σ. 324.

4. Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου, Βίβλος ψυχοφελεστάτη, Βόλος, «Ἀγιορειτικὴ Βιβλιοθήκη» Σωτ. Ν. Σχωνᾶ, 1960, σ. 88α-89β.

5. Βλ. Τηλέμαχος Μαράτου, Ἡ ἄλλη πλευρά: οὐκ ἐν τῷ πολλῷ... «Ἡ Καθημερινή» 18 Αὐγούστου 1990, σ. 4.

6. Καθολογικὲς εἶναι οἱ σκέψεις τοῦ Ὁμοτ. Καθηγητοῦ Εὐαγγέλου Θεοδώρου στὸ καταληκτικὸ μέρος τοῦ ἀφιερωματικοῦ ἄρθρου του ἐξ ἀφορμῆς συμπληρώσεως 1100 ἐτῶν ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Μ. Φωτίου (βλ. περ. «Ἐκκλησία» 1991, σ. 449-452, 497-501, 661-663 καὶ 1992, σ. 7-11). Βλ. ἐπίσης τὴν μελέτη του Τὰ πνευματικὰ θεμέλια τῆς Εὐρώπης. Γιὰ τὰ πνευματικὰ θεμέλια τῆς ἐνωμένης Εὐρώπης σὲ συνάρτηση μὲ τὴ δεκάτη Γενικὴ Συνέλευση τοῦ «Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν» (ΚΕΚ), πού θὰ συνέλθῃ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1992 στὴν Πράγα, ἄρχισε νὰ δημοσιεύει σειρά ἄρθρων του στὸ περ. «Ἐκκλησία» (τεύχος 1/15 Ἰανουαρίου 1992, σ. 34 κ.έ.) ὁ Πρωτοπρ. π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος. Πρβλ. ἄρθρα μου στὸν «Ἐφημέριον» μὲ τίτλο: Στὸν πηγαῖμό γιὰ τὴν Εὐρώπη, Ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίηση (1988, σ. 184-186 καὶ 208-210). Ἐκδόθηκαν καὶ σὲ ἀνάτυπο, Ἀθήνα 1989, 24 σ.

7. Κων. Κ. Καλλιγᾶ, Καίριος σταθμὸς τὸ Μάαστριχτ. Θεμελιακὸς καὶ εἰδοποιὸς μετασχηματισμὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, «Ἡ Καθημερινή» 7 Δεκεμβρίου 1991, σ. 9.

6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΩΝ

Α' Τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου
κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ

- 06.30 Ἐναρξη
- 06.31 Μετάδοση Ὁρθρου καὶ Θείας Λειτουργίας
- 10.00 Τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Κυριακῆς
- 10.30 Ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς τέχνης
- 11.00 Τὸ θέμα τῆς ἐβδομάδος
- 11.30 Οἱ Πατέρες στὸ σύγχρονο κόσμο
- 12.00 Ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη παράδοση
- 13.00 Ἀναλυτικὸ δελτίο εἰδήσεων
- 13.30 Μουσικὸ σεργιάνι
- 14.30 Τὸ βιβλίο
- 15.30 Κλασσικὴ βυζαντινὴ μουσικὴ
- 16.00 Γεγονότα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή
- 16.30 Σὲ ὀρθόδοξα μέρη
- 17.00 Κοντὰ στὴν Κύπρο μας
- 17.30 Μουσικὴ Δύση
- 18.00 Μετάδοση τοῦ Ἑσπερινοῦ
- 19.00 Μουσικολογικὴ ἐκπομπή
- 20.00 Ἑλληνικὲς ὁμορφιὲς (ξεναγήσεις)
- 21.00 Φλέγοντα νεανικὰ θέματα
- 24.00 Τέλος τοῦ Προγράμματος - Προσευχή.

ΔΕΥΤΕΡΑ

- 06.00 Ἐναρξη
- 06.01 Μετάδοση Ὁρθρου καὶ Θείας Λειτουργίας
- 08.00 Τὸ Συναξάρι τῆς ἡμέρας
- 08.15 Ἀναγγελία τοῦ Προγράμματος
- 08.30 Νέα ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο
- 09.00 Σύντομο πρωτὸν δελτίο εἰδήσεων
- 09.05 Ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν Ἑνοριῶν
- 10.00 Δελτίο εἰδήσεων
- 10.05 Συνέχεια ἐκπομπῆς
- 10.30 Μουσικοὶ θησαυροὶ
- 11.00 Μουσικὸ περιοδικό
- 12.00 Ἑνοριακὴ ζωὴ
- 13.00 Σύντομο δελτίο εἰδήσεων
- 13.05 Συζητήσεις κοινωνικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου
- 14.00 Ἀναλυτικὸ δελτίο εἰδήσεων - ρεπορτάζ

- 14.30 Τὸ σχόλιο τῆς Δευτέρας
- 14.45 Ραδιοφωνικὴ ἐφημερίδα
- 15.30 Παιδικὸ διάλειμμα
- 16.00 Σύντομο δελτίο εἰδήσεων
- 16.05 Ἀντιαιρετικὰ θέματα
- 16.30 Περιστατικὰ τῆς ζωῆς
- 17.00 Θέματα πνευματικῆς οἰκοδομῆς
- 18.00 Μετάδοση Ἑσπερινοῦ
- 19.00 Ἀναλυτικὸ δελτίο εἰδήσεων - σχόλιο
- 19.30 Ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ μουσικὴ μας παράδοση
- 20.00 Ψυχίατρος ἀναλύει τὰ προβλήματα τῆς ψυχῆς
- 21.00 Μετάδοση Ἀκολουθίας Μικροῦ Ἀποδείπνου καὶ τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Παναγίας
- 21.30 Ἁγιολογικὸ ἀνάγνωσμα
- 22.00 Βραδυνὸ δελτίο εἰδήσεων
- 22.05 Μουσικὴ Δύση
- 22.30 Παράδοση μέσα ἀπὸ τὶς παραδόσεις
- 23.00 Βυζαντινὴ μουσικὴ στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων
- 24.00 Τέλος τοῦ Προγράμματος - Προσευχή

ΤΡΙΤΗ

- 06.00 Ἐναρξη
- 06.01 Μετάδοση Ὁρθρου καὶ Θείας Λειτουργίας
- 08.00 Τὸ Συναξάρι τῆς ἡμέρας
- 08.15 Ἀναγγελία τοῦ Προγράμματος
- 08.30 Κάθε μέρα μιὰ ἄλλη καλημέρα
- 09.00 Σύντομο δελτίο εἰδήσεων
- 09.05 Συνέχεια ἐκπομπῆς
- 10.00 Δελτίο εἰδήσεων
- 10.05 Συνέχεια τῆς ἐκπομπῆς
- 10.30 Ὀδοιπορικὸ στὶς ρίζες μας
- 11.00 Θρησκευτικὰ τραγούδια ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο
- 12.00 Βυζαντινὰ μνημεῖα καὶ τέχνη
- 12.30 Κλασσικὴ μουσικὴ με ὀρθόδοξο πνεῦμα
- 13.00 Σύντομο δελτίο εἰδήσεων
- 13.05 Πρόσωπα, θέματα, γεγονότα
- 14.00 Ἀναλυτικὸ δελτίο εἰδήσεων - ρεπορτάζ
- 14.30 Σχόλιο
- 14.45 Ἐνάγηση στὰ Θεομητορικὰ προσκυνήματα τῆς Ὁρθοδοξίας

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΨΗΦΟΥ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ*

Τοῦ Μητροπολίτου Σύρου ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ (†)

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι ἀδελφοί,

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι, συμβολίζον μοναδικῶς ἐν τῇ πράξει τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ ἱερωτέρου τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐλευθέρου πολίτου εἰς τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ ἐν τῇ διοικήσει τῶν κοινῶν, ἔλκει τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς Χώρας, ὅπου ἐγεννήθη ἢ ἐλευθερία καὶ ἀνεπτύχθη ὁ Πολιτισμὸς, ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, προῖόν καὶ αὐτὸ τοῦ ἀθανάτου Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ πολίτου εἶναι ἄ γ ν ω σ τ ο ν. Οὐδέποτε ἐλειτούργησε κατὰ τὴν μακραίωνα ἱστορίαν αὐτῆς, ὅπως ἀντίθετον πρὸς τὴν μορφήν τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτεύματος, αὐστηρῶς μονοκρατορικοῦ. Ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον τὸ γεγονός ὅτι ἐφ' ὅσον ἢ ἀσκησις τοῦ δικαίωματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ τοῦ ἐκλέγεσθαι ἦτο ἀπηγορευμένη εἰς τοὺς πολίτας, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἀντίθετος πρᾶξις συγχωροῦσα τοῦτο εἰς τοὺς ἐν τῇ ἰ. Κλήρῳ.

Ἡ Ἐκκλησία, μάλιστα, ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων θέλουσα τὸν Κληρικὸν νὰ ἀσχολῆται καὶ μόνον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν (Ἀποστ. Διατ. Β' 2, Ἀποστ. Καν. ΣΤ' καὶ ΠΑ') ἀπαγορεύει ρητῶς, ἐπ' ἀπειλαῖς αὐστηροτάτων κυρώσεων, τὴν οἰανδήποτε ἀνάμιξιν εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα (βλ. καν. Γ' Χαλκηδόνος, Γ' τῆς Β' Νικαίας, ΙΑ' Πρωτοδευτέρας, κ.ἄ.), θεωροῦσα τελείως ἀσυμβίβαστον διὰ τοὺς ἐν τῇ ἰ. Κλήρῳ τὴν τοιαύτην ἐνασχόλησιν.

Ἐν τῇ παρόδῳ, ὁμως, τῶν αἰώνων τὰ πράγματα αἰσθητῶς μεταβάλλονται. Ἀπὸ δύο ἤδη ἑκατονταετη-

ρίδων εἰς ὅλας τὰς ἐλευθέρους τοῦ κόσμου πολιτείας τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ τοῦ ἐκλέγεσθαι, λόγῳ τῆς ἱερότητος τοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ, προβάλλει καὶ Συνταγματικῶς καταχωρωμένον, κατέχον τὴν πρώτην θέσιν μεταξύ τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου. Ὑπὸ τὴν τοιαύτην δ' αὐτοῦ ιδιότητα προβάλλει καὶ ἐν Ἑλλάδι καταχωρωμένον ὑπὸ τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844 μέχρι τῆς σήμερον.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἡμῶν Ἔθνους, ἀπὸ τῶν αἰώνων τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέχρις ἐσχάτων, εἰς χρυσᾶς σελίδας ἔχει καταχωρίσει ἀπειρίαν γεγονότων, θριάμβων, ἀγώνων ὅπου ἀποδεικνύεται ἡ ἀρραγῆς συνεργασία Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν τῇ μεγάλῃ προσπάθειᾳ τῆς διατηρήσεως τῆς προόδου καὶ τῆς προκοπῆς τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἅγία ἡμῶν Ἐκκλησία εὐστόχως καλεῖται Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἐκκλησία. Λόγος δὲ καὶ μόνον εὐγνωμοσύνης, ἀν μὴ καὶ ἐθνικῆς ἀνάγκης, πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἑκεῖνος, ὅστις ὑπηγόρευεν εἰς τὸν Ἑλληνα νομοθέτην νὰ ἄρῃ πᾶσαν τοῦ παρελθόντος ἀπαγόρευσιν εἰς τοὺς ἐν τῇ ἰ. Κλήρῳ πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς γνώμης αὐτῶν εἰς τὸ περίπυστον θέμα τῆς ἀναδείξεως τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων τῆς Χώρας (βλ. ἄρθρ. 33 ν. 2800/1954 «περὶ νομοθεσίας ἐκλογῆς βουλευτῶν»). Λόγος ὁμως μεγίστης δι' ἡμᾶς σπουδαιότητος, ἄξιος προσοχῆς καὶ μελέτης, πρὸς λήψιν τῆς δεούσης λήψεως ἀποφάσεως διὰ τὴν χρησιμοποίησιν καὶ ἀξιοποίησιν αὐτοῦ.

Βλέμμα μετὰ προσοχῆς ἐρευνῶν τὴν σύγχρονον πολιτικὴν κατάστασιν, ἐσωτερικὴν καὶ διεθνῆ, ἐξετάζον ἀμερολήπτως τὰ περίεξ ἡμῶν τεκταινόμενα πρέπει νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι τὴν φορὰν ταύτην δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν μετὰ σιγῆς πρὸ τοῦ θέματος.

Ἐκ πρώτης ὄψεως διδάσκει ἡμᾶς ὁ ἐξωτερικὸς ὀρίζων πολιτικῆς, καὶ δὴ ἐθνικῆς τοιαύτης. Τὸ Ἔθνος

* Ἐνώπιον τῆς ΙΓ' Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Νοέμβριος 1958). Δημοσιεύεται ἐπὶ τῇ 30ῇ ἐπετείῳ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας του.

15.30 Τραγουδῶ, χορεύω, μαθαίνω

16.00 Σύντομο δελτίο εἰδήσεων

16.05 Ἱατρικὴ καὶ Ἐκκλησία

16.30 Κιμωλία FM

17.00 Ἐκκλησία καὶ παιδεία

17.30 Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς

18.00 Μετάδοση τοῦ Ἑσπερινοῦ

19.00 Ὑμνολογία καὶ φαλτικὴ τῆς Ἐκκλησίας

20.00 Ἐνας τόπος μιὰ παράδοση

20.30 Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Γένους

21.00 Μετάδοση τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Μικροῦ Ἀποδείπνου καὶ τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Παναγίας

21.30 Ἀγιολογικὸ ἀνάγνωσμα

22.00 Βραδυνὸ δελτίο εἰδήσεων

22.05 Μουσικὴ Δύση

22.30 Λογοτεχνικὰ θέματα

23.30 Βυζαντινὴ καληνύχτα

24.00 Τέλος τοῦ Προγράμματος - Προσευχὴ

(Συνεχίζεται)

ΤΟ "ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ,"*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ
Ἱεροκήρυκος Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ "Ἅγιο Βάπτισμα χορηγεῖ τὴν «ἀ φ ε σ ι ν τ ῶ ν ἄ μ α ρ τ ι ῶ ν». Οἱ καρποὶ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος δὲν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν δικανικά, σὰν μιὰ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἐνοχὴ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ἀλλὰ θεραπευτικά. Δηλαδή, καθαρίζεται τὸ κατ' εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου, φωτίζεται ὁ νοῦς καὶ ἐπανερχεται στὴν κατὰ φύσιν ζωὴ. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐννοια κάνουμε λόγο γιὰ τὴν ἀφεση τῶν ἁμαρτιῶν. Ἄλλωστε, ἡ ἁμαρτία εἶναι ὁ σκοτασμός τοῦ νοῦς καὶ ἡ ζόφωση τοῦ κατ' εἰκόνα.

Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα, ὅπως ἐλέχθη, εἶναι εἰσαγωγικὸ μυστήριον, ἐπειδὴ εἰσάγει τὸν ἄνθρωπο στὴν Ἐκκλησία. Σκοπὸς τοῦ Βαπτίσματος εἶναι νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπο στὴν κοινωνία τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐπομένως, ἡ θ ε ί α Ε ὑ χ α ρ ι σ τ ί α εἶναι τὸ κέντρο ὄλων τῶν μυστηρίων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Χωρὶς θεία Κοινωνία δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ζήσει. Ἀλλὰ ἡ μετοχὴ στὴν θεία Κοινωνία εἶναι ἀνάλογη μὲ τὸν βαθμὸ τῆς καθάρσεως, τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου.

ζ) Ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.

«Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν».

Στὸ «Σύμβολο τῆς Πίστεως» ὁμολογοῦμε ὅτι ἀναμένουμε τὴν ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Βέβαια, ὅταν λέμε ἀνάστασις νεκρῶν, ἐννοοῦμε ἀνάστασις σωμάτων. Τὰ σώματα τὰ ὁποῖα μὲ τὸν θάνατο χωρίζονται ἀπὸ τὴν ψυχὴ θὰ ἀναστηθοῦν, δηλαδή οἱ ψυχῆς θὰ ἐπανεέλθουν στὰ σώματα καὶ θὰ τὰ ζωοποιήσουν. Ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ζήσει αἰωνίως.

Θὰ ἀναστηθοῦν ὅλα τὰ σώματα δικαίων καὶ ἀδίκων, ἁγίων καὶ ἁμαρτωλῶν. Ἔτσι, μποροῦμε νὰ κά-

νομε λόγο γιὰ «ἀποκατάστασις φύσεως» ὄχι ὅμως γιὰ ἀποκατάστασις θελήσεως. Τὸ δῶρο τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ θὰ δοθῇ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἔτσι, ὅλοι θὰ ἀναστηθοῦν, ἀλλὰ ὅμως μόνον οἱ δίκαιοι θὰ ἀναληφθοῦν, θὰ ἀρπαγοῦν «ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα» (Α' Θεσ. δ', 17).

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι προοίμιον τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως. Οἱ ἅ γ ι ο ι ἀ π ὸ τ ῶ ρ α β ι ὠ ν ο υ ν ὅτι θὰ ἀναστηθοῦν τὰ σώματα, ὅτι καταργήθηκε ὁ θάνατος, καὶ ὅτι ἡ ἔξοδος τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα εἶναι στὴν πραγματικότητα ἕνας ὕπνος. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς μποροῦμε νὰ βιώσουμε αὐτὴν τὴν μεγάλη ἀλήθεια. Τὰ λείψανα τῶν ἁγίων εἶναι ἀπόδειξις ὅτι οἱ ἅγιοι κοιμούνται καὶ ὅτι ἔχει καταργηθῆ ὁ θάνατος. Ὁ θάνατος τῶν δικαίων εἶναι ἕνας ὕπνος. Τὰ ἀφθαρτα σώματά τους πού εὐωδιάζουν καὶ θαυματουργοῦν εἶναι πρόγευση τῆς μελλοντικῆς ἀναστάσεως. Ἔτσι, ἔργο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ κἀνὴ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου «λείψανον».

Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν θὰ γίνῃ ὁ π ω σ δ ἡ π ο τ ε. Ἔχουμε τὴν ἀπόλυτη διαβεβαίωση τοῦ Χριστοῦ. Δὲν ξέρομε ὅμως πότε θὰ γίνῃ. Ὁ χρόνος τῆς Δευτέρας ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἄγνωστος τὸν ἀγνοοῦν καὶ οἱ ἄγγελοι. Τὸ γνωρίζει μόνον ὁ Πατήρ.

Τὰ σώματα θὰ εἶναι πνευματικά. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θὰ γράψῃ γιὰ τὸ θέμα αὐτό: «σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν» (Α' Κορ. ιε', 42-44).

Αὐτὸ θὰ γίνῃ γι' αὐτοὺς πού θὰ ἔχουν κοιμηθῆ.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 44 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

ἡμῶν δίδει μάχην συνεχῶς κατὰ τῶν κηρυγμάτων τοῦ ἀθεϊσμοῦ. Ἡ διάδωσις τῶν ἐθνικῶν συνειδήσεων ἐπικινδύνως προχωρεῖ μὲ ἀποτελέσματα λίαν δυσάρεστα διὰ τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Φοβούμεθα ὅτι ἀποτελεῖ ἐθνικὸν ἔγκλημα εἰς ἐποχὴν κρίσιμον, ὅπου τὸ Ἔθνος ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην συνδρομῆς ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν ὑγιῶς σκεπτομένων πολιτῶν, γὰ ἀπαγορεύεται ἢ ἐνίσχυσις τῆς ἐθνικῆς προσπάθειας διὰ τῆς στερήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἰς τοὺς ἐν τῇ

ἰ. Κλήρυ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων τῶν Κληρικῶν, λίαν ὑπολογισμῶς, δυνάμενος κατὰ τὸν μετριώτερον ὑπολογισμὸν γὰ ἀναβιβασθῆ εἰς 75.000 (ὑπολογιζομένον καὶ τῶν ἐγγυτέρων τοῖς Κληρικαῖς συγγενῶν), προστιθέμενος εἰς τὸν τοιοῦτον τῶν ὑγιῶς καὶ ἐθνικῶς σκεπτομένων Ἑλλήνων πολιτῶν, θέλει ἐπιφέρει λίαν ἀγαθὰ ἐθνικῶς ἀποτελέσματα.

(Συνεχίζεται)

ΣΥΖΕΥΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΝ *

Τοῦ κ. ΗΛΙΑ Ι. ΠΑΤΣΑΒΟΥ

Εἰς τὰς φροντιστηριακὰς αὐτὰς ἀσκήσεις, οἱ φοιτηταὶ ἐκθέτουν τὰς ἐβδομαδιαίας αὐτῶν ἐμπειρίας ἐπὶ τοῦ πεδίου. Κατόπιν τούτου ἐπακολουθεῖ συζήτησις ἐπὶ τῶν θεολογικῶν καὶ ποιμαντικῶν διαστάσεων τῶν ἐκτεθεισῶν ἐμπειριῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπιδιώκεται ὅπως κάθε ποιμαντικὴ ἐνέργεια τοῦ φοιτητοῦ καταστῆ κατὰ τὸ δυνατόν θεολογικῶς κατοχυρωμένη καὶ ἐνημερωμένη. Π.χ. ὁ φοιτητὴς ὁ ὁποῖος ἐπισκέπτεται τὸν μελλοθάνατον ἀσθενῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἐὰν θέλη νὰ ἐμπνέη ἐλπίδα καὶ θάρρος, πρέπει ὁ ἴδιος νὰ κατέχη καλῶς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας περὶ αἰωνίου ζωῆς καὶ ἀθανάτου ψυχῆς. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος κερδίζει τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ φυλακισμένου ἢ τοῦ νεκροῦ ἐγκληματίου, πρέπει ὁ ἴδιος νὰ γνωρίζῃ τὸ μήνυμα τῆς δικαιοσύνης ἀλλὰ καὶ τῆς μετανοίας. Κατὰ καιρούς, προσκαλοῦνται καὶ εἰδικοί ὁμιληταὶ νὰ παρουσιάσουν εἰς τοὺς φοιτητὰς τὰς ποιμαντικὰς τῶν ἐμπειρίας ἐπὶ θεμάτων τῆς εἰδικότητός των.

Ὡς εἶναι εὐνόητον, ἡ ἐπιλογή τῶν ἐποπτῶν γίνε-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 46 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

Ἄλλὰ γὰρ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ θὰ ζοῦν ἐκείνη τὴν στιγμήν ποῦ θὰ γίνῃ ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει ὅτι αὐτομάτως θὰ ἀλλαγοῦν. «Πάντες μὲν οὐ κοιμηθήσομεθα, πάντες δὲ ἀλλαγῶμεθα, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ» (Α' Κορ. ιε', 51-52).

η) Μέλλοισα ζωή.

«Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος».

Τελειώνοντας τὸ «Σύμβολο τῆς Πίστεως» ὁμολογοῦμε ὅτι πιστεύουμε στὴν αἰώνια ζωή. Πραγματικά, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐξαντλεῖται σ' αὐτὴν τὴν ζωή, οὔτε ἡ ψυχὴ μετὰ τὴν ἔξοδόν της ἀπὸ τὸ σῶμα ἐξαφανίζεται. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐν Χάρτι ἀθάνατη. Αὐτὴ σημαίνει ὅτι κάθε κτιστὸ κατὰ φύσιν ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος. Ὅμως ὁ Θεὸς θέλησε ὥστε ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶναι ἀθάνατη. Βέβαια, αὐτὸ πρέπει νὰ λέγεται ἀπὸ τὴν ἄποψη ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ μόνα τους δὲν συγκροτοῦν τὸν ὅλο ἀνθρώπο, ἀλλὰ ἀνθρώπος εἶναι τὸ συναμφότερο. Ἔτσι, ὁλόκληρος ὁ ἀνθρώπος θὰ ζῆσιν αἰωνίως.

ταὶ μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Ὅταν ὁ ἐπόπτης εἶναι κληρικός, ἀναμένεται νὰ ἔχη ἰκανὴν ποιμαντικὴν ἐμπειρίαν καὶ πνευματικὴν ὀριμότητα. Ἐπίσης, ζητεῖται ὅπως ὅλοι οἱ ἐπόπται — κληρικοί καὶ λαϊκοί — συμμετέχουν εἰς φροντιστηριακὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν χώραν τέσσαρας φορές κατ' ἔτος. Ὁ σκοπὸς τῶν φροντιστηριακῶν αὐτῶν μαθημάτων εἶναι διπλοῦς: α) νὰ ἐκπαιδεύῃ ὑπεύθυνα πρόσωπα εἰς τὴν τέχνην καὶ εὐθύνην τῆς ἐποπτείας καὶ β) νὰ προσφέρῃ εἰς ὅσους ἐνδιαφέρονται ἓνα πρόγραμμα συνεχοῦς ἐκπαίδευσως. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προθυμίαν τοῦ ἐπόπτου νὰ συμμετέχῃ εἰς φροντιστηριακὰ μαθήματα, πρέπει νὰ συνηθῆται τακτικὰ μετὰ τοῦ ἐποπτευομένου φοιτητοῦ διὰ νὰ συζητᾷ μαζί του εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις τῆς ποιμαντικῆς ἐμπειρίας του εἰς τὸ πεδίου. Δύο φορές τὸ ἔτος δὲ — κατὰ τὸ τέλος ἐκάστου ἑξαμήνου — υποχρεοῦται νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ προγράμματος λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῆς προόδου καὶ ἐξελίξεως τοῦ φοιτητοῦ εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκμαθήσεως αὐτοῦ. Ὅταν μάλιστα ὁ φοιτητὴς τυγχάνει νὰ εἶναι καὶ υποψήφιος κληρικός, ἡ ἔκθεσις αὐτὴ λαμβάνεται σοβα-

Ἐπάρχουν δύο τρόποι βίωσης τοῦ αἰωνίου. Ὁ ἓνας εἶναι τὸ «ἀεὶ εὔ εἶναι» καὶ ὁ ἄλλος τὸ «ἀεὶ φεῦ εἶναι». Τὸ πρῶτον συνδέεται μὲ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν, τὴν μέθεξιν τοῦ Θεοῦ ὡς φωτὸς καὶ τὸ δεύτερον συνδέεται μὲ τὴν ἀλλοτρίωσιν τοῦ Θεοῦ ἢ τὴν βίωσιν τοῦ Θεοῦ ὡς σκότους. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ δοῦν τὸν Θεόν, ἀλλὰ γὰρ τοὺς δικαίους θὰ εἶναι ὄραση καὶ μέθεξις, ἐνῶ γὰρ τοὺς ἁμαρτωλοὺς δὲν θὰ εἶναι μέθεξις, ἀλλὰ κόλασις.

«Ἀμήν».

Τὸ «Ἀμήν» ἔχει δύο ἔννοιες. Ἡ πρώτη εἶναι εὐχὴ καὶ ἡ δευτέρα εἶναι ἐπιβεβαίωσις. Ἀπαγγέλλοντας τὸ «Πιστεύω» ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπιβεβαιώνουμε τὰ ὁμολογηθέντα, ἀφ' ἑτέρου δὲ εὐχόμεσθε ὅλα αὐτὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν στὴν προσωπικὴν μας ζωή.

Εἶθε αὐτὴ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως νὰ γίνῃ βίωμά μας, νὰ περάσῃ στὴν προσωπικὴν μας ζωὴν καὶ νὰ γίνῃ αἷμα καὶ τροφή.

(Τέλος)

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΙΚΡΑΓΙΑΝΝΑΝΙΤΗΣ

Ὁ Βορειοηπειρώτης ὑμνογράφος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας

Τοῦ κ. ΜΙΧ. Γ. ΤΡΙΤΟΥ
θεολόγου - φιλολόγου, δρ. Θεολ.

Μία μεγάλη μορφή τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ καύχημα τοῦ ἀγιορείτικου μοναχισμοῦ, ὁ ὑμνητὴς τῶν νεομαρτύρων καὶ τῆς πονεμένης Ρωμοσύνης, ὁ χαρισματικὸς ὑμνογράφος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Μοναχὸς Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης «μετέστη πρὸς

τὴν ζωὴν» πλήρης ἡμερῶν καὶ ἔργων ἀγαθῶν γιὰ νὰ λάβει ἀπὸ τὸ Δικαιοκρίτη Κύριο τὸν «τῆς δικαιοσύνης στέφανον» (Β' Τιμ. δ' 8).

Ὁ μακαριστὸς Γεράσιμος (κατὰ κόσμον Ἀναστάσιος Γραϊκας) γεννήθηκε τὸ 1904 στὸ χωριὸ Δρόβια-

ρῶς ὑπ' ὄψιν εἰς τὴν γενικὴν ἀξιολόγησιν τῆς ποιμαντικῆς εὐαισθησίας τοῦ ὑποψηφίου. Πρὶν ὑποβάλλῃ τὴν ἔκθεσιν ὁ ἐπόπτης, πρέπει νὰ συζητήσῃ τὰς παρατηρήσεις τοῦ μετὰ τοῦ φοιτητοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει δικαίωμα νὰ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὰς ὑπεραμυνόμενος αὐτοῦ ὅταν τυχὸν αἱ παρατηρήσεις εἶναι ἀρνητικαί. Ἡ τελικὴ κρίσις περὶ τῆς ὠριμότητος τοῦ φοιτητοῦ διὰ χειροτονίαν διατυπώνεται ἀπὸ τὸν Σχολάρχην καὶ τοὺς καθηγητάς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀφοῦ ἀκουσθῇ ἡ γνώμη τοῦ πνευματικοῦ του πατρὸς.

Ἡ κρίσις ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐξῆς πτυχὰς τῆς προσωπικότητος καὶ κοινωνικῆς ἐπιδόσεως τοῦ ὑποψηφίου.:

1. Πνευματικὴ ζωὴ.
2. Ποιμαντικὴ εὐαισθησία.
3. Θεολογικὴ κατάρτισις.
4. Κοινωνικὴ εὐαισθησία.
5. Ἐπάρκεια εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἑλληνικὴν γλῶσσαν.
6. Γνώσις τοῦ τυπικοῦ καὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς.

Ἡ κρίσις τῆς Σχολῆς δὲν εἶναι δεσμευτικὴ διὰ τὴν Σύνοδον τῶν Ἐπισκόπων, πλὴν ὅμως λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν καὶ εἰσακούεται.

Ὅπως εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην δὲν θεωρεῖται πλήρης ἡ ἐκπαίδευσις χωρὶς πρακτικὴν ἐμπειρίαν εἰς τὴν περίθαλψιν καὶ θεραπείαν συγκεκριμένων νοσηλευομένων προσώπων ἐντὸς νοσοκομειακοῦ περιβάλλοντος, οὕτω καὶ εἰς τὴν ποιμαντικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἡ προετοιμασία διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου εἶναι ἡμιτελής χωρὶς τὴν ἐπὶ τόπου ἀσκήσιν εἰς τὴν ποιμαντικὴν μέριμναν τῶν πιστῶν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ τοπικοῦ ἐνοριακοῦ περιβάλλοντος. Εἰς τὴν ἐπιλογήν τῆς ἐνορίας ὡς τόπου ἐκμαθήσεως διὰ τὸν φοιτητὴν, ἐπομένως, λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἡ παρουσία ὄλων τῶν ἀναγκαίων διαστάσεων πρὸς ἐξασφάλισιν ὀλοκληρωμένης ἐμπειρίας κοινοτικῆς ζωῆς - λειτουργι-

κῶν, ποιμαντικῶν, ἐκπαιδευτικῶν, διοικητικῶν καὶ ὀλοκληρωμένων. Εἴκοσι πέντε περίπου ἐνορίαι φιλοξενοῦν φοιτητάς τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς εἰς τὰς διαφόρους ὡς ἂν ἐκδηλώσεις των. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ προγράμματος ἐπισκέπεται αὐτὰς περιοδικῶς καὶ ὁμιλεῖ ἀπὸ ἀμβωνος διὰ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖται ἐκεῖ μέσῳ τοῦ προγράμματος Π.Θ.Ε. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συνειδητοποιεῖται εἰς τοὺς πιστοὺς ὅτι ἐκτελεῖται μερίμνη τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοιαύτη διακονία καὶ ἐξασφαλίζεται συνεργασία καὶ ὑποστήριξις αὐτῶν τόσον πρὸς τὸν ἐπόπτην ἱερέα, ὅσον καὶ πρὸς τὸν ἐποπτευόμενον φοιτητὴν. Ἐνίοτε ἐπόπτης εἰς τὴν κοινότητα τυγχάνει νὰ εἶναι λαϊκὸς — ἀνὴρ ἢ γυνή— ἰδίως ὅταν πρόκειται διὰ τὴν συμμετοχὴν τοῦ φοιτητοῦ εἰς τὸ κατηχητικὸν πρόγραμμα τῆς κοινότητος. Οὕτως, ὑπάρχει ἡ συναίσθησις ὅτι ὅλοι — κληρὸς καὶ λαὸς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες— συνεισφέρουν εἰς τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν καὶ παρατηρήθησαν κατὰ τὸ παρελθόν, φαίνεται ὅτι ἡ σύγχρονος ὀρθόδοξος θεολογικὴ ἐκπαίδευσις ἔχει ἀνάγκην μιᾶς περισσότερον ὀλοκληρωμένης θεολογίας, μιᾶς θεολογίας ἡ ὁποία συζευγνύει τὴν θεωρίαν μετὰ τῆς πράξεως. Μία τοιαύτη θεολογία ὄντως ἀντανανκᾷ τὴν γνησίαν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Πρόσδος εἰς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν ἔχει σημειωθῆ διὰ τῆς ἐνσωματώσεως προγράμματος Π.Θ.Ε. ὑπὸ ἐποπτεῖαν εἰς κατ' ἐξοχὴν ὀρθόδοξον θεολογικὸν ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα. Χρειάζεται προσοχή, ὅμως, ὅπως τὸ ἐκπαιδευτικὸν τοῦτο πρότυπον τροποποιηθῇ ὅπου εἶναι ἀνάγκη καὶ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὰς πραγματικότητας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ συμφώνως μὲ τὴν παράδοσιν αὐτῆς. Σκοπὸς τῆς παρούσης εἰσηγήσεως ἦτο ἡ ἀναγνώρισις ὄλων αὐτῶν τῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα συμπίπτουν μὲ τὴν γνησίαν ὀρθόδοξον παράδοσιν οὕτως ὥστε νὰ κατοχυρωθῇ θεολογικῶς ἐξ ὀρθοδόξου ἀπόψεως τὸ πρόγραμμα Π.Θ.Ε.

(Τέλος)

νη τῆς Ἐπαρχίας Δελβίνου τῆς Βορείου Ἡπείρου, ὅπου ἔμαθε τὰ πρῶτα του γράμματα. Τίς γυμνασιακῆς σπουδῆς παρακολούθησε στήν Ἀθήνα. Στή συνέχεια ἐπιδόθηκε στή μελέτη τῶν κλασικῶν συγγραφέων καί τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Τό 1924, χωρίς τή συγκατάθεση τῶν οἰκείων του, ἀνεχώρησε γιά τό Ἅγιο Ὅρος. Ἐκεῖ ἐγκαταστάθηκε στήν Καλύβα τοῦ Τιμίου Προδρόμου τῆς Σκήτης τῆς Μικρῆς Ἁγίας Ἄννας, ὅπου ἐκάθη Μοναχός καί πῆρε τό ὄνομα Γεράσιμος. Ὅπως γράφει ὁ καθηγητής τῆς Ἑθνολογίας στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν κ. Παντελῆς Πάσχος «ἐδῶ σ' αὐτή τήν ἐρημική, ἀνυδρη, αὐχμηρή καί ἄγονη τοποθεσία τῆς Μικρᾶς ἁγίας Ἄννης, ὅπου εὐωδιάζει, περισσότερο ἀπό τ' ἄνθη καί τὰ χόρτα, ἡ μυστική εὐωδία τῶν τάρων καί τῶν λειψάνων ἀρχαίων ἀσκητῶν, μαζί μέ τούς ἀσκητικούς ἰδρωτές καί τούς μοναχικούς ἡμέρους τῶν νεωτέρων ἐρημιτῶν, ζῆ ὁ π. Γεράσιμος, μόνος μόνω Θεῷ προσανέχων καί προσευχόμενος, καί ἐργαζόμενος τό πνευματικόν ἐργόχειρόν του, πολλαπλασιάζοντας τό τάλαντο πού τόσο πλούσια τοῦ χάρισε ὁ μέγας ποιητής «δρατῶν τε πάντων καί ἀοράτων».

Στήν ἁγιασμένη σιωπή τῆς ἀγιορείτικης πολιτείας μέσα στήν προσευχή, τήν ἄσκηση καί τή βιοματική προσέγγιση τοῦ Θεοῦ, ὁ μοναχός Γεράσιμος ἀσχολήθηκε συστηματικά μέ τή σύνθεση ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καί σύνταξε καί δημοσίευσε τόν κατάλογο χειρογράφων καί κωδίκων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κυριακοῦ τῆς Σκήτης τῆς Ἁγίας Ἄννης. Συνολικά ἐγράφη χίλια ὑμνογραφικά ἔργα, δηλ. ἀκολουθίες, ἀναπληρώσεις ἀκολουθιῶν, παρακλητικούς κανόνες καί ἄλλους ὕμνους σέ διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας. Λίγες ὥρες πρῶν ἐκδημήσει πρὸς Κύριον εἶχε ὀλοκληρώσει ἄλλες δύο ἀσματικές ἀκολουθίες τῆς «Συναξέως τῶν Ἁγίων Πατριαρχῶν Κων(λεως)» καί τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Βαρθολομαίου.

Κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ ὑμνογράφου Γερασίμου εἶναι ἡ καταπληκτική εὐχέρεια στή σύνθεση ὕμνων, ἡ πολὺ καλή χρήση τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου, τὸ βάθος τῶν θεολογικῶν νοημάτων, ἡ δογματική ἀκριβολογία καί ἡ μετρική τελειότητα. Ὁ ἀείμνηστος Γρηγόριος Παταμιχαῖλ ἔγραψε: «... ὁ σύγχρονος οὗτος Ἕλληνας ὑμνογράφος ἀποτελεῖ ἐξαιρετικόν φαινόμενον σπανιωτάτης ἑλληνομαθείας καί ποιητικῆς ἐμπνεύσεως ἐν τῷ συγχρόνῳ ἀγιορείτικῷ βίῳ». Ὁ μακαριστὸς Γεράσιμος εἶχε ἀπόλυτη συνείδηση ὅτι τὸ ὑμνογραφικόν του τάλαντο ἦταν δωρεὰ καί χάρισμα Θεοῦ. Εἶχε τήν αἴσθηση ὅτι Ἄλλος τοῦ ὑπαγόρευε καί τὸν ἦχο καί τούς στίχους καί ὅτι βρισκόταν μέσα στήν «ἐλλαμψη τοῦ θαβωρείου Φωτός». Μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ ἡ ποσότητα καί ἡ ποιότητα τῆς

ὑμνογραφικῆς του παραγωγῆς, ἀφοῦ δὲν εἶχε κἄν σπουδάσει ἀρχαία Ἑλληνική καί βυζαντινὴ Φιλολογία.

Ὁ ἀείμνηστος Μοναχός Γεράσιμος πρόσφερε πολὺτιμες ὑπηρεσίες στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Πλούτισε τήν ὀρθόδοξη λατρεία μας, ὕμνησε καί δοξολόγησε μέ ὅλη τή δύναμη τῆς ψυχῆς του τὸ Δομήτορα τῆς Ἐκκλησίας Κύριον, τὴν Κυρία Θεοτόκον, τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας καί ἰδιαίτερα τοὺς νεομάρτυρες, πού ἀποτελοῦν τὰ καινούργια θύματα στό βωμὸ τῆς πίστεως καί τὴν καινούργια προσφορά τῆς Ἐκκλησίας στό ἰδανικόν τῆς ἐλευθερίας, τῆς θρησκευτικῆς καί ἔθνικῆς. Ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν πονημάτων του θὰ μπορούσαμε νὰ ξεχωρίσουμε τὴ θαυμασία ἀκολουθία τῆς Ἁγίας Σκέπης καί τίς ὑπέροχες ἀσματικές ἀκολουθίες ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἡπειρωτῶν νεομαρτύρων, οἱ ὁποῖες συμπεριλαμβάνονται στό «Ἡπειρωτικὸν Λειωνάριον», ἔκδοση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων. Γιά τὴ μεγάλη του προσφορά στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο τοῦ ἀπένευσε τὸ 1959 τὸ ὄφρῆκιον τοῦ «Ἑθνογράφου τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας».

Λίγες μέρες πρῶν ἐκδημήσει πρὸς Κύριον ἀξιώθηκε τῆς μεγάλης χαρᾶς νὰ ξαναδεῖ ὕστερα ἀπὸ πενήντα χρόνια ἀναγκαστικοῦ χωρισμοῦ τὸ σαρκικόν του ἀδελφὸ πού ἔμενε στή Δροβιανὴ τῆς μαρτυρικῆς Βορείου Ἡπείρου. Ἁγιασμένος ἄνθρωπος ὅπως ἦταν προαισθάνθηκε τὸ τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, γιναυτὸ συγκέντρωσε τοὺς πνευματικούς του ἀδελφούς, στοὺς ὁποίους ἔδωσε τίς τελευταῖες του ὑποθήκες.

Εἶθε ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, τὸν Ὅποιον ὁ μεταστάς ὑμνολόγησε μέ τοὺς θεσπέσιους ὕμνους του, νὰ ἀναπαύσει «ἐν χώρᾳ ζώντων» τὴν ψυχὴν του, νὰ χορηγήσει δὲ καί σὲ ἄλλους τὸ χάρισμα τῆς ὑμνογραφίας γιά τὴ δόξα τοῦ ἁγίου καί προσκυνητοῦ Του ὀνόματος καί τὴν οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῶν πιστῶν.

Κυκλοφορεῖ

ἀπὸ τίς ἐκδόσεις Ἐκκλησιαστικῆς Διακονίας

Μάρτυρον Α. Σιώτη

Ἐκδοτὴς: Καθηγητοῦ τοῦ Παν(μίου) Ἀθηνῶν

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤῶΝ ἹΕΡῶΝ ΕΙΚΟΝῶΝ

Ἀπευθυνθῆτε: Ἐκδοτὴς Διακονία, Ἰασιῶν 1,
115 21 Ἀθήνα — Δραγατσανίου 2 — πλατ.
Κλαυθμῶνος. Τηλ. 7228.008, 3228.637.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Γιατί, CNN;

ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΗ συμπεριφορά επέδειξε —τις τελευταίες ημέρες το αμερικανικό τηλεοπτικό κανάλι CNN— κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας, μεταδίδοντας σ' όλοκληρο τον κόσμο δι' η Κύπρος έχει δύο προέδρους. "Όπως μετέδωσε το «Αθηναϊκό Πρακτορείο» ύστερα από μιὰ εισαγωγή για τὸ Κυπριακὸ μὲ ἀρκετὰ λάθη καὶ παραλείψεις, στὸ πρόγραμμά του «WORLD DAY» τὸ CNN παρουσίασε τὸν Πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Γεώργιο Βασιλείου ἀναφέροντας, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι «Ὁ ΟΗΕ καὶ οἱ ΗΠΑ καταβάλλουν προσπάθειες νὰ λυθεῖ τὸ πρόβλημα καὶ σήμερα οἱ δύο Κύπριοι Πρόεδροι Βασιλείου καὶ Ντενκίπς θρῖσκονται στὴ Νέα Ὑόρκη γιὰ νὰ συναντηθοῦν μὲ τὸ Γενικὸ Γραμματεῖα τοῦ ΟΗΕ. Οἱ συναντήσεις (μὲ τὸν Μπούτρινος Γκάλι) θὰ πραγματοποιηθοῦν χωριστά, ὅπως καὶ οἱ συνεντεύξεις τοῦ «WORLD DAY» μὲ τοὺς δύο προέδρους».

Αὐτὰ, χωρὶς σχόλια. Ὁ καθένας ἄς θγάλει τὰ δικά του συμπεράσματα.

Ὁ Φεβρουάριος τῆς λαογραφίας.

ΠΛΟΥΣΙΟ εἶναι τὸ λαογραφικὸ ἀρχεῖο τοῦ λαοῦ μας. Ἡ στήλη θὰ καθιερώσει, κατὰ καιροὺς, τὴν ἀναφορά σὲ διάφορα ἔθιμα ποὺ σχετίζονται μὲ γιορτές.

Τὴν πρώτη Φεβρουαρίου, τιμᾶται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Τρύφωνος. Θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς γεωργούς, προσιάτης καὶ φύλακας τῶν ἀμπελιῶν, γι' αὐτὸ καὶ στὶς εἰκόνας, τὸν παριστάνουν νὰ κρατᾶει κλαδευτήρι. Ἀνήμερα στὴ γιορτὴ του κηπουροὶ καὶ ἀμπελοουργοὶ κάνουν ἀγριασμό, ἀροκλασία καὶ κόλλυθα.

Στὶς δύο, τῆς Ὑπαπαντῆς, οἱ μιλωνάδες δὲν ἀλέθουν, γιατί πιστεύουν δι' καὶ νὰ θάλουν μπροστὰ τοὺς μύλους, ἐκεῖνοι θὰ σταματήσουν. Στὶς δέκα, τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος, γιορτάζουν οἱ βοσκοί, οἱ ὅποιοι πιστεύουν ὅτι ὁ ἅγιος προσιατεύει τὰ ζῶα τους. Τὸ ἴδιο πιστεύουν ὅλοι οἱ χωρικοὶ γιὰ ὅλα τὰ ζῶα τους. Τὴν ἐπομένη, τοῦ ἁγίου Βλασίου, οἱ ἄνθρωποι τῆς

ὕπαιθρου γιορτάζουν τὸν ἅγιο ποὺ τοὺς προσιατεύει ἀπὸ τὸ λύκο, τὰ τσακάλια καὶ τὰ λοιπὰ ἄγρια ζῶα. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ στὴν Πυλῖα δὲν τρωκομαῖνε, μήτε κάνουν δουλειὰ στὸ σπῆτι. Μετὰ τὴ λειτουργία οἱ ἐκκλησιαζόμενοι τρῶνε ὄλοι μαζί καὶ τὰ φαγητὰ τους εἶναι ὀρισμένα: ἢ σιτάρι κομμένο, μαγειρωμένο μὲ μέλι καὶ βούτυρο, ἢ κρέας ἀπὸ πρόβια ἢ κατσίκες, ποὺ σφάζουν στὸν ἀυλόγυρο τῆς ἐκκλησίας. Ὅσον ἀφορᾷ κάποια ἔθιμα τῆς ἀρχῆς τοῦ Τριωδίου —ἔθιμα ποὺ δέχεται ἡ Ἐκκλησία μας— στὸ ἐπόμενο τεύχος.

Αὐτὰ καὶ εἰς (μὴ) ἄλλα!

ΣΟΒΑΡΑ διοικητικὰ καὶ οικονομικὰ προβλήματα ἔχουν δημιουργηθεῖ στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ἀμβούργου, μετὰ τὴν πρόσφατη ἀπόφαση τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως νὰ ἀναβαθμίσει τὴν ἔδρα τῆς Τουρκολογίας στὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιο, σὲ θάρος ἄλλων μαθημάτων. Τὴ σπουδαιότητα τῆς ἔδρας τῆς Τουρκολογίας γιὰ τὴ Γερμανία, σημειώνει ὁ καθηγητὴς Ἰνγκο Φὸν Μίνχ, τοῦ ὁποίου οἱ Τοῦρκοι ἔχουν στήσει μαρμαρίνη πλακέτα σὲ πλατεία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτὰ καὶ εἰς (μὴ) ἄλλα!

Συμπύκνωση τῆς Γραφῆς.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ τῆς Παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου, μᾶς εἰσάγει κατ' ἐνδειαν στὸ κλίμα τῆς θείας ἀγάπης. Ὁ ἀσύγκριτος Καλλιτέχνης ζωγραφίζει τὴν τρυφερότητα τῆς θεϊκῆς καρδιάς καὶ τὴ συντριβὴ τῆς μετανοοῦσας ψυχῆς. Σύμπλεγμα συγκινητικῶ πατέρων καὶ παιδιοῦ, ἀγάπης καὶ μετάνοιας.

Ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει τὴν πηγὴ του στὴν καρδιὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς μᾶς προσφέρει ζωντανὸ σύσημα ζωῆς, ραντισμένο μὲ τὸ αἷμα Του.

Εἰπώθηκε εὐστοχα πῶς, ἂν χάνονταν ὅλα τὰ εὐαγγέλια καὶ σωζόταν μόνον ἡ Παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου, θὰ τ' ἀναπληρώναμε θανμάσια! Ἀποτελεῖ συμπύκνωση καὶ περίληψη τῆς Γραφῆς.